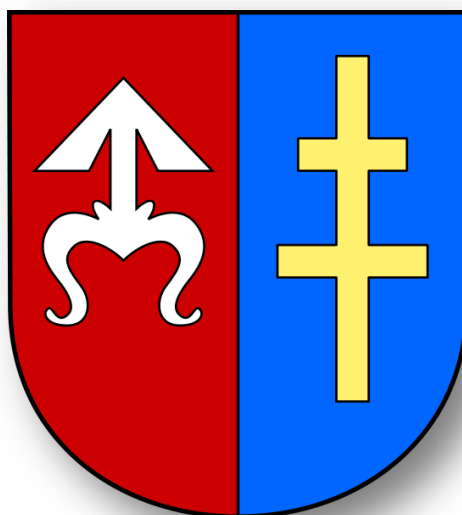

**STRATEGIA ROZWOJU
POWIATU SKARŻYSKIEGO
NA LATA 2015-2023**

SKARŻYSKO - KAMIENNA, wrzesień 2015

Skład Zespołu ds. opracowania „Strategii Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023”

1. Jerzy Żmijewski – Starosta Skarżyski
2. Katarzyna Bilka – Członek Zarządu Powiatu Skarżyskiego
3. Anna Leżańska – Członek Zarządu Powiatu Skarżyskiego
4. Małgorzata Łakomiec – Sekretarz Powiatu Skarżyskiego
5. Bożena Bętkowska - Przewodnicząca Rady Powiatu Skarżyskiego, dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skarżysku-Kamiennej
6. Janusz Kołodziej – Wiceprzewodniczący Rady Powiatu Skarżyskiego
7. Mieczysław Bąk – Radny Powiatu Skarżyskiego
8. Renata Bilka – Radna Powiatu Skarżyskiego
9. Roman Wojcieszek – Radny Powiatu Skarżyskiego
10. Cezary Błach – Burmistrz Miasta i Gminy Suchedniów
11. Katarzyna Ciok – Wydział Inwestycji i Administrowania Mieniem Starostwa Powiatowego
12. Anna Dąbek - Wydział Inwestycji i Administrowania Mieniem Starostwa Powiatowego
13. Jolanta Janowska – Wydział Architektury, Budownictwa i Zagospodarowania Przestrzennego Starostwa Powiatowego
14. Zbigniew Kochański – Wydział Komunikacji i Transportu Starostwa Powiatowego
15. Dariusz Zarychta – Wydział Komunikacji i Transportu Starostwa Powiatowego
16. Izabela Kowalska – Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego
17. Bogumiła Niziołek – Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Starostwa Powiatowego
18. Monika Pogodzińska – Wydział Promocji, Kultury, Sportu i Turystyki Starostwa Powiatowego
19. Łukasz Wisowaty - Wydział Promocji, Kultury, Sportu i Turystyki Starostwa Powiatowego
20. Marek Czyż – Zarząd Dróg Powiatowych
21. Magdalena Kosiec-Rykowska – Powiatowy Urząd Pracy w Skarżysku-Kamiennej
22. Agata Zalewska – Powiatowy Urząd Pracy w Skarżysku-Kamiennej
23. Marzena Sala – Powiatowe Centrum Rozwoju Edukacji
24. Paweł Perkowski – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
25. Halina Sieczka – dyrektor Zespołu Szkół Samochodowo-Uslugowych w Skarżysku-Kamiennej
26. Krzysztof Zameła – dyrektor II Liceum Ogólnokształcącego w Skarżysku-Kamiennej
27. Jacek Kostrzewski – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
28. Marek Boguszewski – Urząd Miasta Skarżyska-Kamiennej
29. Katarzyna Cichocka – Urząd Gminy Bliżyn
30. Justyna Minda – Urząd Gminy Skarżysko Kościelne
31. Paulina Pedryc – Urząd Miasta i Gminy Suchedniów
32. Magdalena Przyjemska – Urząd Miasta i Gminy Suchedniów
33. st. kap. Marcin Kuźdub – Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Skarżysku-Kamiennej
34. mł. asp. Damian Szwagierek – Komenda Powiatowa Policji w Skarżysku-Kamiennej
35. Grażyna Pająk – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej/Klub Integracji Społecznej w Skarżysku-Kamiennej
36. Gabriela Król – Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Bliżynie
37. Jan Włodarczyk – Oddział Miejski Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Skarżysku-Kamiennej
38. Marek Gruszczyński – Stowarzyszenie Creative Community
39. Tomasz Kępa - Stowarzyszenie Creative Community
40. Ewa Urban – Stowarzyszenie na rzecz rozwoju parafii Najświętszego Serca Jezusowego
41. Jerzy Figarski – MESKO S.A.
42. Andrzej Niewczas – MESKO S.A.
43. Jolanta Zygałdewicz – PKP Oddział Gospodarowania Nieruchomościami
44. Ireneusz Kuliński – regionalista
45. Beata Bujak-Szwaczka – Moderator i Ekspert Wiodący – Proregio Consulting Beata Bujak-Szwaczka

Spis treści

Preambula	4
I. Metodologia budowania strategii	5
II. Spójność strategii z dokumentami europejskimi, krajowymi i regionalnymi i lokalnymi .	8
III. Diagnoza uwarunkowań rozwoju Powiatu Skarżyskiego	13
III.1. Ogólne wprowadzenie	13
III.2. Powierzchnia	14
III.3. Ludność	15
III.4. Charakterystyka miast i gmin	16
III.5. Miasta rozwoju	20
III.6. Edukacja	23
III.6.1. Kierunki kształcenia	28
III.6.2. Wyniki egzaminów zewnętrznych	30
III.7. Bezpieczeństwo	32
III.8. Turystyka	40
III.9. Rolnictwo	44
III.10. Środowisko naturalne	45
III.11. Społeczeństwo	49
IV. Analiza SWOT	51
V. Wizja	53
VI. Cele rozwoju	54
VII. Wdrażanie strategii	62
VIII. Monitorowanie strategii	63
IX. Ewaluacja Strategii Rozwoju Powiatu Skarżyskiego	65
X. Finansowanie strategii	65

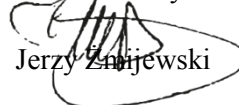
Preambuła

Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023 to jeden z najważniejszych dokumentów przygotowywanych przez samorząd powiatowy. Określa on priorytety i cele polityki rozwoju społeczno-gospodarczego prowadzonego na obszarze powiatu. Dokument stanowi także odpowiedź na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o strategię, jak również skuteczną próbę dostosowania się do standardów europejskich w planowaniu rozwoju. Jest zbiorem propozycji kierunków działań zmierzających do trwałego i zrównoważonego rozwoju powiatu, jako całej wspólnoty mieszkańców. Dotychczas obowiązującym dokumentem była Aktualizacja Strategii Rozwoju Powiatu Skarżyskiego do 2020 roku. Prace nad przygotowaniem nowego dokumentu podjęto w 2015 roku, gdyż znacząco zmienił się kontekst uwarunkowań społeczno - gospodarczych, zarówno globalnie, regionalnie, jak i lokalnie. Pojawiły się nowe cele w ramach polityki rozwoju Unii Europejskiej, zakończył się okres programowania funduszy strukturalnych na lata 2007-2013, a prace nad nową perspektywą finansową funduszy są w swojej ostatecznej fazie. Aby wykorzystać szanse płynące z programów krajowych oraz Regionalnego Programu Operacyjnego, należy w niniejszej strategii uwzględnić obecną perspektywę finansową Unii Europejskiej oraz wytyczone cele rozwojowe na lata 2014-2020. Pojawił się szereg dokumentów krajowych, których zapisy należy uwzględnić w procesie programowania rozwoju, zarówno na szczeblu regionalnym, jak i lokalnym.

Znacząco zmieniło się również podejście dotyczące polityki rozwojowej w Polsce. Obecnie odchodzi się od tzw. podejścia sektorowego na rzecz dokumentów, które stanowią odpowiedź na problemy rozwojowe. Kształtowanie polityki rozwoju wymaga przygotowania dokumentów, które będą odpowiadały potrzebom kompleksowo zarysowanej polityki rozwoju i będą opracowane według określonej struktury, obejmującej m. in. cel, wskaźniki ich realizacji oraz ramy finansowe. Zmieniło się również podejście do procesu planowania strategicznego, od metod eksperckich do szerszego uwzględnienia metod partnerskich. Dlatego w procesie planowania Strategii Rozwoju Powiatu Skarżyskiego zastosowano podejście, które uwzględnia w/w czynniki.

Dziś wiadomo, że rozwój, to kategoria, która nie trzyma się ścisłych granic, a Powiat wspólnie z gminami może niektóre kwestie rozwojowe rozwiązać bardziej skutecznie i efektywnie. Dlatego ważne jest spojrzenie na rozwój nie poprzez pryzmat jednej gminy, ale wspólnie znaleźć rozwiązania, dla których jedna gmina to za mało.

Starosta Skarżyski

Jerzy Zajączkowski

I. Metodologia budowania strategii

ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

Niniejszą strategię opracowano na podstawie informacji zawartych w analitycznym zestawieniu charakterystyki powiatu skarżyskiego (podstawowe informacje o powiecie) oraz wyników prac zespołów roboczych na warsztatach diagnostyczno - projektowych.

Prace nad strategią podjęte zostały w II kwartale 2015 roku i realizowane były z wykorzystaniem metody planowania partnerskiego, która polega na pracy zespołu ds. planowania strategii w Starostwie Powiatowym, pod kierunkiem eksperta, z wykorzystaniem konsultacji eksperckich w zakresie rozwoju lokalnego, różnego typu dyskusji, różnorodnych technik, takich jak: warsztaty strategiczne, „burze mózgów”, prace w zespołach roboczych, prowadzone w wyodrębnionych obszarach strategicznych oraz spotkania z przedstawicielami gmin wchodzących w skład powiatu, różnych organizacji i środowisk (*wykaz uczestników procesu w dokumencie*). Główną metodą uzgadniania stanowisk na spotkaniach była **zasada konsensusu**, która oznaczała zgodę powszechną między uczestnikami warsztatów w zakresie proponowanych rozwiązań, a także stanowiła praktykę osiągnięcia takiej zgody. Ekspert pełnił rolę przewodnika w metodzie oraz służył informacją i pomocą w zachowaniu zgodności wypracowywanych rozwiązań z politykami: krajową, regionalną oraz lokalną.

Metoda opracowania dokumentu uwzględniała:

- Prace diagnostyczne – zbieranie i analiza danych statystycznych, analiza dokumentów strategicznych krajowych i regionalnych oraz lokalnych
- Prace warsztatowe, odbywające się w terminach: 29.05, 16.06, 30.06 oraz 31.07. 2015.
- Prace nad opracowaniem dokumentu strategii wspólnie z ekspertem i zespołem w Starostwie Powiatowym w Wydziale Promocji, Kultury, Sportu i Turystyki

Prace nad strategią prowadzone były w oparciu o następujące zasady:

- **Długi horyzont czasowy** – 2023 - odnosi się do realiów planowania średniookresowego i nie tylko pokrywa się z okresem programowania funduszy strukturalnych (zasada n+3), ale pozwala perspektywicznie zaplanować kierunki rozwoju Powiatu.
- **Szerszy zakres strategii niż** jedynie w obszarach pozostających w ramach ustawowych kompetencji powiatu. Daje to przestrzeń do włączenia w procesy rozwojowe powiatu, na poziomie działań szerokiego grona partnerów: gmin, innych partnerów publicznych, komercyjnych i pozarządowych.
- **Koncentracja** na głównych obszarach problemowych, wskazanych w obszarach strategicznych

- **Spójność** z zewnętrznymi i wewnętrznymi dokumentami o charakterze strategicznym i planistycznym, co wskazano w kolejnym rozdziale.
- **Celowość** w podejściu, charakteryzującą się niewielką ilością spójnych, kompleksowych i wzajemnie uzupełniających się celów.
- **Podejście partycypacyjne przy budowaniu strategii** polegające na udziale szerokiego grona podmiotów lokalnych w formułowaniu oraz identyfikowaniu i rozwiązywaniu problemów na terenie powiatu.
- Ustrojowa zasada **trwałego i zrównoważonego rozwoju**, która oznacza taki rozwój, który zapewni sprawiedliwe zaspokojenie potrzeb współczesnego społeczeństwa bez naruszania możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń, przy zapewnieniu ochrony
- i zachowania zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego oraz uwzględnieniu struktury demograficznej społeczeństwa (sprawiedliwości wewnątrz- i międzypokoleniowej).

Główne definicje, wokół których powstaje Strategia to:

Wizja, która przedstawia pożądany obraz Powiatu Skarżyskiego, we wszystkich istotnych wymiarach jego rozwoju. Wizja odnosi się do głównych wyzwań stojących przed Powiatem.

Cel nadrzędny, sformułowany na podstawie wizji rozwoju powiatu

Cele strategiczne, które wyznaczają długotrwały kierunek rozwoju powiatu dla urzeczywistnienia jego wizji.

Cele operacyjne, które stanowią wymiar realizacji celów strategicznych i są ich rozwinięciem.

Zadania kluczowe, wypracowane propozycje działań dla osiągnięcia pożądanych efektów.

Schemat strategii:

cel nadrzędny

cel
strategiczny I

cel
strategiczny II

cel
strategiczny...

cele
operacyjne

cele
operacyjne

cele
operacyjne

Elementy wdrożeniowe:

Zadania kluczowe

II. Spójność strategii z dokumentami europejskimi, krajowymi i regionalnymi i lokalnymi

W Strategii Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023 uwzględnione zostały zarówno uwarunkowania zewnętrzne, czyli: „Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020”, „Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo” - przyjęta 25 września 2012 r. przez Radę Ministrów, „Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030”, „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020” przyjęta przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 r., „Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020”, jak i uwarunkowania wewnętrzne, związane z obowiązującymi programami i kierunkami w Powiecie Skarżyskim.

Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023 jest spójna ze Strategią Europa 2020. Jest to unijna strategia wzrostu na najbliższe lata, stanowiąca najwyższy poziom odniesienia przy programowaniu strategicznym każdego poziomu programowania państw Unii Europejskiej. Dostosowanie się do wytycznych ma wymiar cywilizacyjny. Formułując zapisy Strategii, w szczególności nadrzędne wytyczne kierunkowe planowania strategicznego należy zwrócić uwagę na następujące kwestie:

„(...) Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Unia Europejska musi określić, gdzie chce się znaleźć w roku 2020. W tym celu Komisja proponuje wytyczenie kilku nadrzędnych, wymiernych celów UE:

- wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%;
- na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii;
- należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki);
- liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie;

- liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln”.

Dlatego szczególną uwagę powinno się zwrócić na takie zagadnienia jak rynek pracy i zatrudnienie, rozwój wiedzy i innowacji oraz walki z ubóstwem, a także wprowadzać rozwiązania środowiskowe, sprzyjające rozwojowi zrównoważonemu.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo.

Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023 jest spójna ze Strategią Rozwoju Kraju 2020. Jest to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe. Strategia Rozwoju Kraju 2020 oparta jest na scenariuszu stabilnego rozwoju. Celem głównym strategii średniokresowej staje się wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne – Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna, w których koncentrować się będą główne działania oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniokresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych. Strategia średniokresowa wskazuje działania polegające na usuwaniu barier rozwojowych, w tym słabości polskiej gospodarki ujawnionych przez kryzys gospodarczy, jednocześnie jednak koncentrując się na potencjałach społeczno-gospodarczych i przestrzennych, które odpowiednio wzmocnione i wykorzystane będą stymulowały rozwój.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)

Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023 jest spójna z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030). **Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie.** Celem strategicznym KPZK 2030 jest: „Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Podkreśla się w dokumencie konieczność współpracy miast i ich obszarów funkcjonalnych, podkreślając dużą rolę zarówno ośrodków dużych miast jak i ośrodków subregionalnych. Dokument wskazuje na elementy decydujące o mobilności mieszkańców i wpływające na decyzje o wyborze miejsca zamieszkania i pracy. Są to zarówno rozwiązania w zakresie transportu publicznego oraz dostępność infrastruktury społecznej, w tym budownictwa

mieszaniowego i pozostałej infrastruktury, oraz działania związane z rewitalizacją obszarów zdegradowanych.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju, stanowiąc integralny element polityki rozwoju, aktywnie wspomaga osiągnięcie celów rozwojowych oraz rozwiązywanie konfliktów i kolizji przestrzennych dzięki uwzględnieniu uwarunkowań i wymagań wynikających z cech poszczególnych elementów przestrzeni: systemu gospodarczego i społecznego, infrastruktury, struktury osadniczej, środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR).

Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023 jest spójna z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR). Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 jest dokumentem przedstawiającym cały szereg odniesień strategicznych, które mają bardzo silny wpływ na system planowania strategicznego w kraju. Celem strategicznym polityki regionalnej, określonym w KSRR, jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

KSRR ustala trzy cele szczegółowe do 2020 roku:

- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,
- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych,
- Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

W latach 2010-2020 główny akcent położony jest na tworzenie warunków do jak najszerszego rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych z głównych ośrodków na przestrzeń całych regionów. Służyć będą temu wszystkie działania, w których z jednej strony podkreśla się wagę wzmocnienia regionów tam, gdzie skupiają się czynniki decydujące o ich konkurencyjności, a z drugiej strony wprowadza się spójny zestaw działań nakierowanych na tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji na obszary poza ośrodkami wojewódzkimi. Działania na rzecz rozprzestrzeniania procesów rozwojowych, dotyczące miast, obejmują tworzenie i poprawianie połączeń komunikacyjnych dla zwiększania dostępności komunikacyjnej, wspieranie istniejącej sieci osadniczej regionów – w tym szczególnie miast subregionalnych i obszarów wiejskich, a także wykorzystanie i wzmocnienie konkurencyjności w oparciu o specjalizacje terytorialne.

Ośrodki subregionalne, stanowiące lokalne centra rozwoju, wspierane będą w zakresie integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej, zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej, rozwój rynku pracy, poprzez wspomaganie otoczenia biznesu oraz rozwój funkcji gospodarczych o ponadlokalnym obszarze oddziaływania. Ważnym aspektem wspierania miast subregionalnych jest rozwijanie oferty wysokiej jakości usług publicznych.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku

Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023 jest spójna ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku.

Strategią Rozwoju Województwa zakłada realizację sześciu celów strategicznych:

1. Koncentracja na poprawieniu infrastruktury regionalnej.
2. Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu.
3. Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki.
4. Koncentracja na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego regionu.
5. Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich.
6. Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.

Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023 współgra także z dokumentami wewnętrznymi powiatu, takimi jak:

1. Statut Powiatu Skarżyskiego

2. Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Skarżyskim za lata 2015-2017

Program stanowi zbiór integralnych działań powiatu w zakresie szeroko rozumianej pieczy zastępczej zarówno rodzinnej i instytucjonalnej na okres trzech najbliższych lat. Zawiera on diagnozę sytuacji pieczy zastępczej na terenie powiatu skarżyskiego oraz określa zakres zadań i niezbędnych działań zmierzających do ograniczenia skutków sieroctwa społecznego.

3. Powiatowy Program na Rzecz Bezpieczeństwa Obywateli

Program jest spójny z założeniami krajowego programu „Razem Bezpieczniej”, wojewódzkiego programu „Bezpieczne Świętokrzyskie” oraz gminnymi inicjatywami na rzecz bezpieczeństwa. Program ten otwarty jest na wszelkie inicjatywy zarówno instytucjonalne jak i obywatelskie. Jego realizacja ma przyczynić się do ograniczenia skali zjawisk i zachowań, które budzą powszechny sprzeciw i poczucie zagrożenia.

4. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Skarżyskiego na lata 2011-2020

Strategia stanowi podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

5. Program Ochrony Środowiska

Program Ochrony Środowiska Powiatu Skarżyskiego określa zadania w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami na terenie powiatu skarżyskiego. Celem programu jest przeprowadzenie analizy stanu obecnego środowiska naturalnego i stanu gospodarki odpadami w powiecie oraz określenie kierunków działań bieżących i długofalowych samorządu w zakresie ochrony środowiska. Cele strategiczne założone w programie to:

- Podniesienie walorów przyrodniczych Powiatu Skarżyskiego.
- Przyjazny środowisku rozwój gospodarczy Powiatu Skarżyskiego.

6. Program współpracy Powiatu Skarżyskiego z organizacjami pozarządowymi oraz z innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego

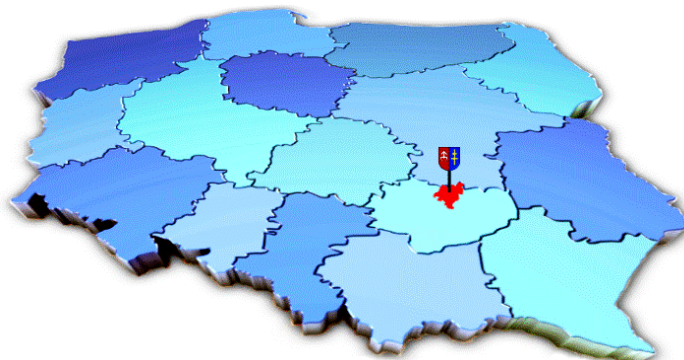
Program współpracy Powiatu Skarżyskiego z organizacjami pozarządowymi oraz z innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego określa zasady, zakres i formy współpracy Powiatu Skarżyskiego z trzecim sektorem, a także priorytetowe zadania publiczne. Głównym efektem tej współpracy jest budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez aktywizację społeczności lokalnej.

III. Diagnoza uwarunkowań rozwoju Powiatu Skarżyskiego

III.1. Ogólne wprowadzenie

Powiat skarżyski utworzony został podczas reformy administracyjnej w 1998 r. Siedzibą powiatu jest miasto Skarżysko-Kamienna, a w obręb granic powiatu zaliczają się jeszcze cztery jednostki samorządu terytorialnego: miasto i gmina Suchedniów oraz gminy: Bliżyn, Skarżysko Kościele, Łączna.

Powiat skarżyski jest jednym z 13 powiatów województwa świętokrzyskiego. Położony jest w jego północnej części, na pograniczu z województwem mazowieckim. Usytuowany jest na obrzeżach Gór Świętokrzyskich, w dolinie rzeki Kamienna i jej dopływów.

Dużym walorem powiatu skarżyskiego jest dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna. Przez powiat przebiega trasa międzynarodowa S7 i droga krajowa K42 łącząca wschód i zachód Polski. Ponadto w Skarżysku-Kamiennej znajduje się duży węzeł kolejowy i jedna z największych w kraju stacji rozrządowych Polskich Kolei Państwowych.

Ze względu na występujące w powiecie bogactwa naturalne (rudy żelaza i metali kolorowych, złoża kwarcytu), na terenach tych od wieków powstawały kopalnie, huty, odlewnie, kuźnie, tworząc za czasów Stanisława Staszica Staropolski Okręg Przemysłowy. W okresie międzywojennym obszar ten został zaliczony do Centralnego Okręgu Przemysłowego. Historia tych terenów wiąże się nierozdzielnie z rozwojem przemysłu.

Uwarunkowania przyrodnicze, czyli m.in. gleby niskiej jakości, duża lesistość, a także rozdrobnienie gospodarstw rolnych oraz funkcjonujące przez wiele lat duże zakłady przemysłowe nie sprzyjają rozwojowi rolnictwa i intensyfikacji produkcji rolnej.

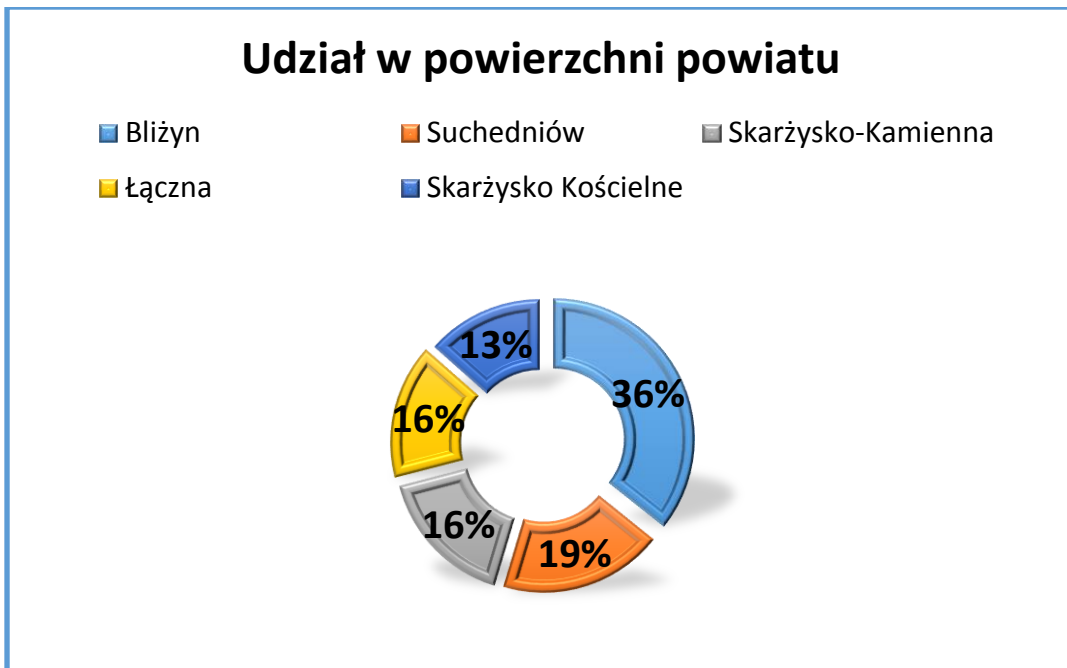
W powiecie działa dobrze rozwinięta sieć kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym. Absolwenci gimnazjów kontynuują naukę na terenie powiatu w szkołach technicznych oraz w liceach ogólnokształcących. W szkołach powiatu skarżyskiego kształcą się także młodzież z innych powiatów.

W powiecie funkcjonuje wiele ważnych instytucji, jak: Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, Powiatowy Urząd Pracy, Komenda Powiatowa Policji, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Szpital Powiatowy im. Marii Skłodowskiej-Curie.

Powiat skarżyski ma duże walory turystyczne. Tereny rozciągają się w granicach parków krajobrazowych, występują tu również duże zbiorniki wodne. Odbywa się wiele cyklicznych imprez kulturalnych i sportowych. Powiat posiada na swoim terenie liczne zabytki przemysłu, architektury, sztuki i rzemiosła, m.in. ślady człowieka i eksploatacji kopalń przez starożytnych górników w rezerwacie archeologicznym „Rydno” oraz wiele pomników przyrody.

III.2. Powierzchnia

Całkowita powierzchnia powiatu skarżyskiego wynosi 39548 ha. Największy udział w niej ma wiejska gmina Bliżyn - 14126 ha, a po niej kolejno: miasto i gmina Suchedniów - 7494 ha, miasto Skarżysko-Kamienna - 6439 ha, gmina Łączna - 6165 ha oraz gmina Skarżysko Kościelne - 5324 ha.

Powiat skarżyski graniczy z czterema powiatami:

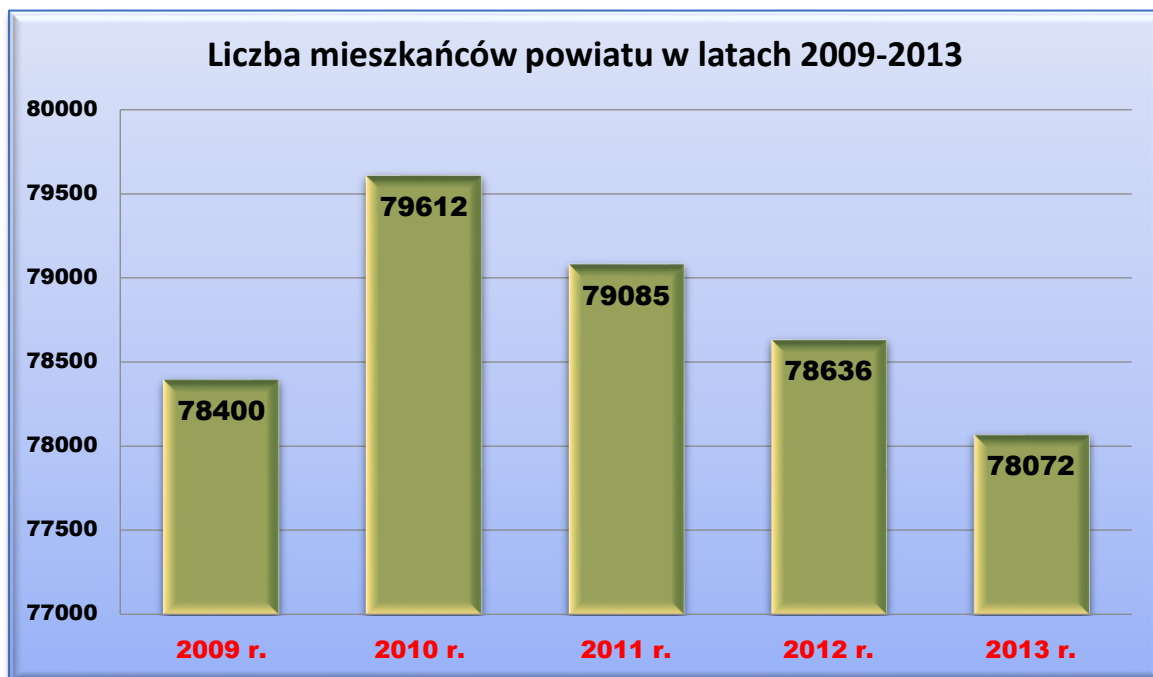
- kieleckim (od strony południowej)
- koneckim (od strony zachodniej)
- starachowickim (od strony wschodniej)
- szydlowieckim (od strony północnej).

Powiat skarżyski pod względem powierzchni jest najmniejszym powiatem województwa świętokrzyskiego (nie wliczając miasta na prawach powiatu Kielce).

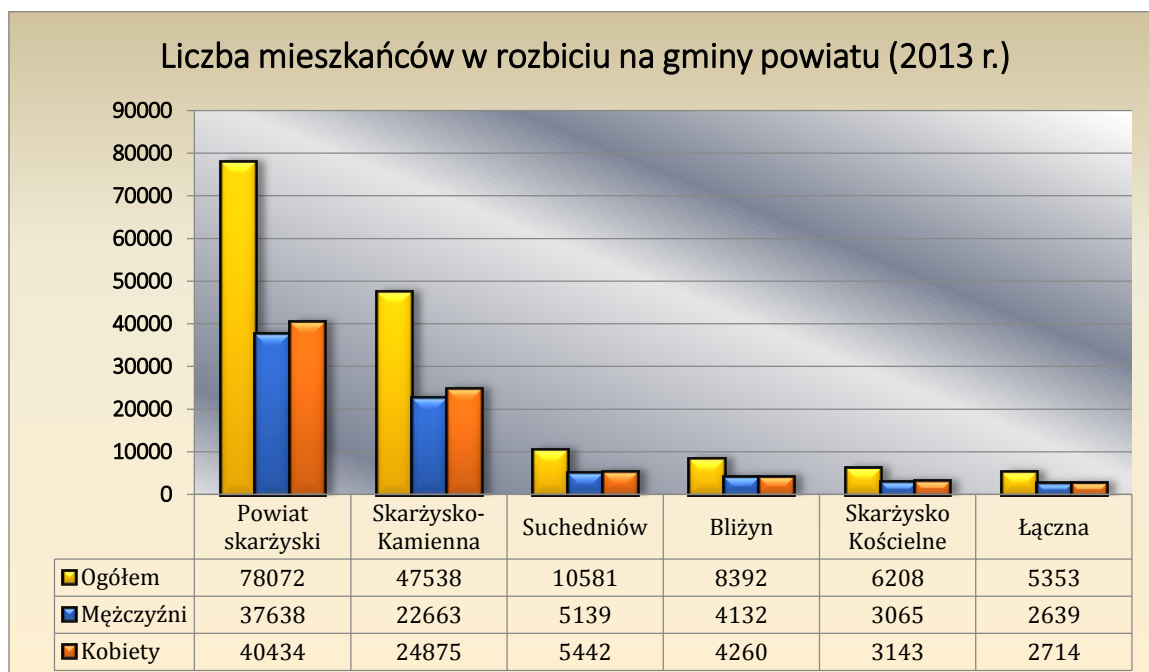

III.3. Ludność

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego powiat skarżyski w 2013 r. zamieszkiwało 78072 osoby. W odniesieniu do lat poprzednich notuje się stopniowy spadek liczby mieszkańców.

W rozbiciu na poszczególne gminy powiatu skarżyskiego, największą liczbę mieszkańców posiada Skarżysko-Kamienna (47538), a następnie Suchedniów (10581), Bliżyn (8392), Skarżysko Kościelne (6208) i Łączna (5353).

III.4. Charakterystyka miast i gmin

1. Skarżysko-Kamienna

Skarżysko-Kamienna jest niespełna 50-tysięcznym miastem położonym w północnej części województwa świętokrzyskiego na przecięciu głównych szlaków drogowych i kolejowych z Warszawy do Krakowa i z Łodzi do Rzeszowa. Rozciąga się malowniczo w dolinie rzeki Kamiennej i dolinach jej dopływów oraz na okalających je wzniesieniach. Najwyższe ze wzgórz wznoszą się ponad 100 m nad dolinę, co nadaje miastu nieco górskiego charakteru. Urozmaicona rzeźba terenu wynika ze biegu granic trzech regionów fizyczno-geograficznych: Garbu Gielniowskiego, Płaskowyżu Suchedniowskiego i Przedgórze Iłżeckiego. Dzięki temu w Skarżysku i okolicy wyznaczono kilkanaście atrakcyjnych szlaków dla turystyki pieszej i rowerowej.

Skarżysko-Kamienna posiada kilka ciekawych obiektów kultury materialnej, takich jak Muzeum Orła Białego, którego największym atutem jest drugi co do wielkości w Polsce, zbiór militariów, w części eksponowany plenerowo. Ponadto do 1989 roku istnieje tu Sanktuarium Matki Bożej Ostrobramskiej, a w nim jedyna w Polsce, replika wileńskiej Ostrej Bramy. Szacuje się, że rocznie Sanktuarium odwiedza ok. 70 tysięcy pątników, dla których zapewnione są noclegi i wyżywienie w Domu Pielgrzyma. W 2014 roku Sanktuarium uzyskało tytuł bazyliki mniejszej. Przy Sanktuarium istnieje Centrum Obsługi Ruchu Turystycznego z bazą noclegową na 100 miejsc, Informacją Turystyczną oraz wypożyczalnią rowerów. To miejsce nie jest tylko typowym dla kultury Maryjnego, ale również ośrodkiem spotkań kulturalnych, zawodowych i społecznych.

Skarżysko-Kamienna usytuowane jest na przecięciu głównych szlaków drogowych i kolejowych prowadzących z północy na południe i ze wschodu na zachód kraju. Największe znaczenie dla miasta ma droga ekspresowa nr 7 wiodąca z Gdańska przez Warszawę, Skarżysko-Kamienną i Kraków do granicy ze Słowacją oraz droga nr 42 na kierunku Łódź - Skarżysko-Kamienna - Rzeszów, łącząca przemysłowe miasta północne województwa. Duże znaczenie mają także przebiegająca przez miasto linie kolejowe: Warszawa - Skarżysko-Kamienna - Kraków oraz Łódź - Skarżysko-Kamienna - Przemyśl. Warto dodać, że Skarżyski węzeł kolejowy jest jednym z 11 największych w Polsce.

Skarżysko-Kamienna to miasto o bogatych tradycjach przemysłowych. W mieście warto zobaczyć m.in.:

- *Rejów - pozostałość Wielkiego Pieca z XVIII /XIX w*
- *Kościół parafii p.w. Świętego Józefa z 1928 r.*
- *Cmentarz rzymsko - katolicki z około 1885 r.*
- *Budynek administracyjny Huty Rejów z XIX/XX w stylu klasycystycznym*

Przez wiele lat w Skarżysku-Kamiennej dominował przemysł metalowy, obuwniczy, energetyczny oraz kolejnictwo. Obecnie podane gałęzie gospodarki zmniejszają swoją rolę na rzecz sektora małych i średnich przedsiębiorstw, zatrudniającego zdecydowanie większość ogólnej liczby pracujących.

Obszary działania tych przedsiębiorstw to głównie: handel i naprawy, przetwórstwo przemysłowe, budownictwo, transport, obsługa nieruchomości, pośrednictwo finansowe.

2. Suchedniów

Miasto i Gmina Suchedniów położone jest w północnej części Gór Świętokrzyskich w otoczeniu miast: Bodzentyn, Skarżysko-Kamienna, Wąchock i Starachowice. Miasto znajduje się przy trasie nr 7 relacji: Gdańsk – Warszawa – Kraków – Chyżne oraz linii kolejowej Warszawa – Kraków. Suchedniów rozciąga się wzdłuż doliny rzeki Kamionki pełniąc rolę międzyregionalnego korytarza ekologicznego, łączącego się z krajowym korytarzem ekologicznym, jakim jest dolina środkowej Wisły. Zajmując obszar o urozmaiconej rzeźbie terenu, bogactwie lasów, cieków i zbiorników wodnych, o malowniczym krajobrazie, stanowi ważną funkcję w kompleksie Puszczy Świętokrzyskiej, mającej uzasadnioną rangę w układzie regionalnym i krajowym. Miasto i Gmina Suchedniów obejmuje obszar 7.494 ha z czego gmina zajmuje 1.562 ha, a miasto 5.934 ha.

Początek istnienia Suchedniowa dała kuźnia Stanisława Suchyni. W Suchedniowie mieściło się centrum administracji przemysłu metalurgicznego i wydobywczego całego Zagłębia Staropolskiego. Plan urbanistyczny miejscowości zaprojektował prawdopodobnie sam Stanisław Staszic. Suchedniów otrzymał prawa miejskie 22 lipca 1962 r. W granice miasta włączono wsie: Kruk, Błoto, Stokowiec, Kleszczyny, Wierzbka, Baranów.

Miasto i gmina charakteryzują się wysokimi walorami krajoznawczymi oraz przyrodniczymi i stanowią w województwie jeden z głównych obszarów, na których mogą i powinny rozwijać się wszystkie formy rekreacji i wypoczynku.

Lasy stanowią ponad 60 % powierzchni terenu Miasta i Gminy Suchedniów i posiadają status lasów chronionych. Miasto i Gmina wyróżnia się bogatą przeszłością historyczną oraz występowaniem unikalnych obiektów przyrodniczych. W Suchedniowie i pobliskich Mostkach występują dwa zbiorniki wodne o charakterze rekreacyjnym. Nad zalewem w Suchedniowie działa Ośrodek Sportu i Rekreacji. W oddalonej o 6 km wsi Michniów znajduje się mogiła ofiar pacyfikacji oraz Mauzoleum Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej i „Michniowska Golgota” z krzyżami symbolizującymi męczeństwo mieszkańców wsi polskich w latach 1939 - 1945.

Obecnie w Suchedniowie znajdują się m.in.: dwie szkoły podstawowe, gimnazjum, zespół szkół, przedszkole, kino, biblioteka, banki, kościół wyznania rzymsko-katolickiego.

3. Bliżyn

Gmina Bliżyn położona jest w północnej części województwa świętokrzyskiego, należy do powiatu skarżyskiego. Zajmuje powierzchnię 141 km² z czego ok. 70% zajmują lasy. Administracyjnie gminę Bliżyn tworzą 23 sołectwa: Bliżyn, Brzeście, Bugaj, Drożdżów, Gilów, Gostków, Górki, Jastrzębia, Kopcie, Kucębów, Mroczków, Nowki, Nowy Odrowążek, Odrowążek, Płaczków, Rędocin, Sorbin, Sobótka, Ubyszów, Wołów, Wojtyniów, Zagórze i Zbrojów.

Teren Gminy Bliżyn należy do prowincji Wyżyna Małopolska, podprowincji Wyżyna Środkowo – Małopolska, makroregion Wyżyna Kielecko – Sandomierska, mezoregion Płaskowyż Suchedniowski. Gmina Bliżyn obejmuje środkową część Płaskowyżu Suchedniowskiego, granicząc na północy z mezoregionem Garb Gielniowski, na południu z mezoregionem Góry Świętokrzyskie. Na obszarze gminy dominują gleby wytworzone na piaskach, piaskach ze żwirem oraz piaskach gliniastych. Są to: gleby bielcowe (wyługowane i kwaśne), bagienne (gleje, torfy murszowe i murszowate), aluwialne (mady), rędziny. Dominują gleby IV, V oraz VI klasy przydatności rolniczej, czyli żytmi bardzo dobry, żytmi dobry oraz żytmi słaby.

Na terenie gminy Bliżyn występują różnorodne obszarowe i indywidualne formy ochrony przyrody funkcjonujące w ramach Wieloprzestrzennego Systemu Obszarów Chronionych. Tworzą je: Suchedniowsko – Oblęgorzski Park Krajobrazowy. Znajdują się tu 3 rezerwy przyrody żywej: Świnia Góra, Dalejów i Ciehostowice, które najlepiej reprezentują wielogatunkowe i prawie naturalne lasy dawnej Puszczy Świętokrzyskiej.

Gmina Bliżyn położona jest na trasie drogi krajowej nr 42 – Namysłów - Radomsko-Końskie – Bliżyn - Skarżysko Kamienna - Rudnik. Droga ta wyznacza główną oś komunikacyjną gminy na kierunku wschód – zachód.

Gmina Bliżyn jest organem prowadzącym dla 3 szkół podstawowych (Szkoły Podstawowej im. gen. Stanisława Maczka w Bliżynie, Szkoły Podstawowej im. Wojska Polskiego w Mroczkowie, Szkoły Podstawowej im. Henryka Sienkiewicza w Odrowążku) oraz Gimnazjum im. gen. Stanisława Maczka w Bliżynie. Nadmienić należy, że Szkoła Podstawowa w Bliżynie i Gimnazjum w Bliżynie wchodzi w skład Zespołu Szkół.

Szkoły są samodzielnymi jednostkami budżetowymi. Z dniem 1 września 2012 r. organem prowadzącym dla Szkoły Podstawowej im. 3 Pułku Piechoty Legionów Armii Krajowej jest Towarzystwo Przyjaciół Ziemi nad Kuźniczką.

Gmina Bliżyn to bardzo prężny ośrodek kulturalny, ze znakomitymi tradycjami i z ugruntowaną pozycją na kulturalnej mapie regionu świętokrzyskiego. Jest to miejsce wydarzeń kulturalnych, imprez plenerowych, kameralnych, prezentacji plastycznych. Koordynatorem życia kulturalnego w gminie Bliżyn jest Gminny Ośrodek Kultury W Bliżynie funkcjonuje jedno z trzech prywatnych muzeów w województwie świętokrzyskim Muzeum Dawnej Wsi „Domek Tkaczki” założone przez Urszulę i Grzegorza Jędrzejczyków.

Na terenie gminy funkcjonują przedsiębiorstwa o znaczeniu lokalnym i ponad lokalnym. Brak jest dużych zakładów przemysłowych, głównie ze względu na rolniczy i leśny charakter gminy. Najwięcej przedsiębiorstw zlokalizowanych jest na terenie miejscowości Bliżyn. Są to firmy: produkcja wyrobów stolarskich, ciesielskich, z korka i słomy oraz sklepy z artykułami spożywczymi, chemicznymi i przemysłowymi. W Mroczkowie działają głównie firmy produkcyjne i usługowe: produkcja barwników, pigmentów, farb i lakierów, usługi noclegowe oraz związane z turystyką.

4. Skarżysko Kościelne

Gmina Skarżysko Kościelne położona jest w północno-wschodniej części województwa świętokrzyskiego – na obszarze Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej na granicy Wzgórz Koneckich z Przedgórzem Iłżeckim, na obszarze Zagłębia Staropolskiego, w sąsiedztwie gmin: Mirów, Mirzec, Wąchock, Szydłowiec i miasta Skarżyska Kamiennej. Tereny gminy rozciągają się na obrzeżach Gór Świętokrzyskich, w dolinie Obszaru Chronionego Krajobrazu rzeki Kamiennej. Rejon Skarżyska Kościelnego należy do Przedgórzka Iłżeckiego. Jest to teren dość nisko położony – o średniej wysokości w granicach 230-240 m n.p.m. z kulminacją na Grzybowej Górze (254 m n.p.m.)

Gmina została reaktywowana z dniem 1 stycznia 1995 roku, w jej skład wchodzi Skarżysko Kościelne, Grzybowa Góra, Lipowe Pole Skarbowe, Lipowe Pole Plebańskie, Kierz Niedźwiedzi, Majków, Michałów i Świeczek. Gmina Skarżysko Kościelne liczy dziewięć sołectw. Zagospodarowanie przestrzenne gminy jest typowe dla obszarów wiejskich. Gmina preferuje inwestycje o charakterze nieuciążliwym dla środowiska, wykorzystujące potencjał lokalnego rynku pracy, dające miejsca pracy miejscowej ludności. Na terenie gminy są doskonałe warunki do rozwoju turystyki i czynnego wypoczynku. W roku 2010 utworzony został w nowym wybudowanym obiekcie na placu gminnym - Lokalny Punkt Informacji Turystycznej. Powstało również centrum rekreacyjno-sportowe „Nad Żarnówką” w Michałowie (Stanica), przystosowane do czynnego wypoczynku i rekreacji turystycznej. W Szkole Podstawowej w Majkowie adaptowano pomieszczenia na potrzeby bazy noclegowej ok. 20 miejsc. W centrum Skarżyska Kościelnego w ramach rewitalizacji utworzona została w pobliżu kompleksu boisk sportowych, przy Zespole Szkół Publicznych w Skarżysku Kościelnym, Zielona Sala Gimnastyczna. W Kierzu Niedźwiedzim i Świerczku utworzono Centra Kulturalno-Oświatowo-Sportowe, a w Lipowym Polu Skarbowym boisko, plac zabaw i miejsce spotkań integracyjnych.

Na terenie gminy Skarżysko Kościelne funkcjonują 4 samodzielne szkoły podstawowe: Szkoła Podstawowa w Grzybowej Górze w Kierzu Niedźwiedzim, w Lipowym Polu i w Majkowie oraz Zespół Szkół Publicznych w Skarżysku Kościelnym, złożony ze Szkoły Podstawowej i Gimnazjum oraz Przedszkole Samorządowe w Skarżysku Kościelnym. Szkoły Podstawowe w Grzybowej Górze i w Kierzu Niedźwiedzim od listopada 2012 roku prowadzą osoby fizyczne, Szkołę w Lipowym Polu od grudnia 2012 roku prowadzi Stowarzyszenie „Wiedza i Rozwój”.

Na terenie gminy Skarżysko Kościelne funkcjonuje około 200 podmiotów prowadzących działalności gospodarcze (stan na maj 2013 roku). Największą branżą jest handel hurtowy

i detaliczny – 89 podmiotów gospodarczych. Kolejne to działalności prowadzące przetwórstwo przemysłowe i budownictwo – po 41 przedsiębiorców z każdej z branż. Przedsiębiorców, którzy zajmują się gospodarowaniem śmieciami i odpadami jest w gminie 27, a 17 przedsiębiorców zajmuje się transportem i gospodarką magazynową.

5. Łączna

Gmina Łączna położona jest w północnej części województwa świętokrzyskiego, a w południowej powiatu skarżyskiego. Jest ona gminą typowo wiejską. Przebiegająca przez centralną część droga ekspresowa nr 7 dzieli jej teren na dwa obszary, zachodni i bardziej zaludniony wschodni. Gmina posiada 13 sołectw.

Charakter gminy tworzą malownicze pagórki poprzecinane dolinami i duże kompleksy leśne Puszczy Świętokrzyskiej. Lasy te bogate są w dziką zwierzynę i ptactwo. Liczne strumienie i rzeki obfitują w ryby, w tym lubiące tylko czyste wody pstrągi. Ogromnym atutem Gminy są czyste i urokliwe lasy, zajmujące ponad połowę jej powierzchni (55,6%). W 90% są to lasy państwowe. Całość lasów, w tym te należące do Świętokrzyskiego Parku Narodowego, uznana jest za chronione. Aż 55 z 62 ha powierzchni Gminy objętych jest różnymi formami ochrony przyrody. Są to głównie parki narodowe i obszary chronionego krajobrazu. W gminie ustanowione są 3 pomniki przyrody:

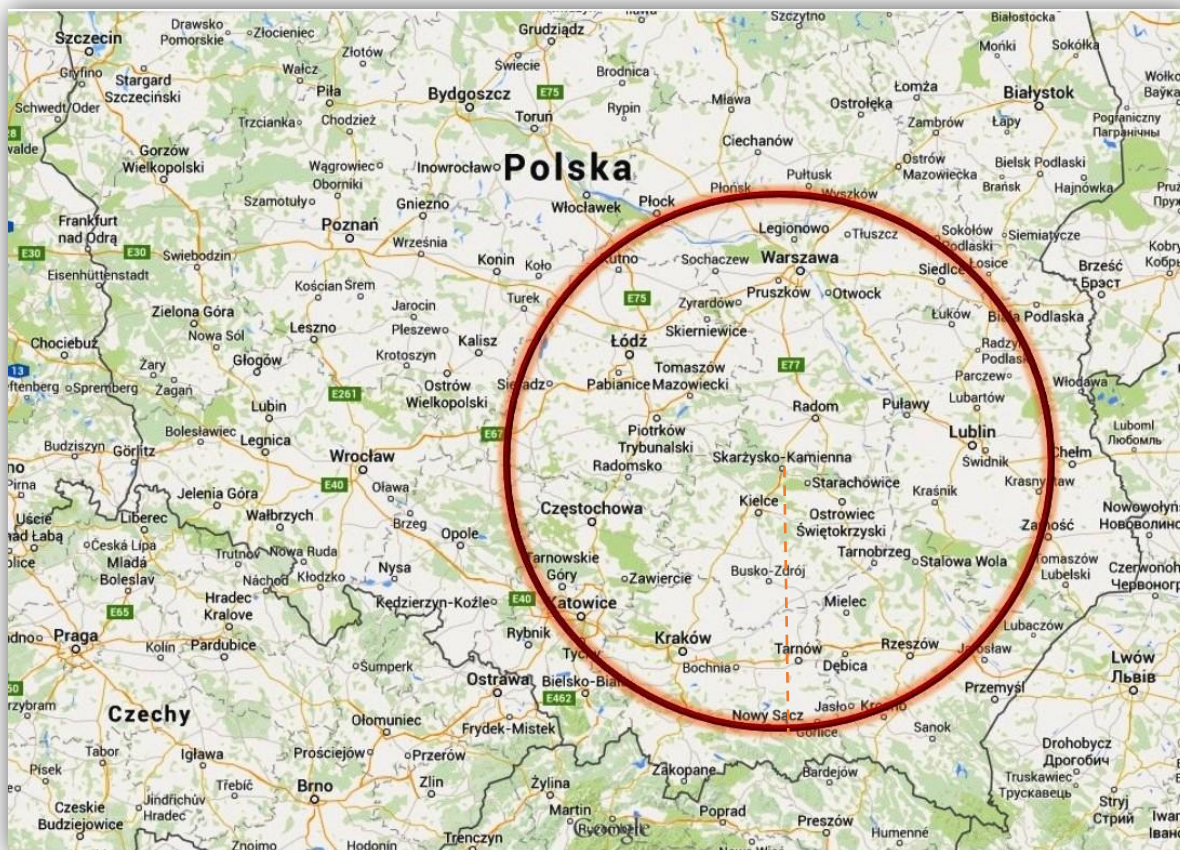
- skałki w formie bloków skalnych, baszt i stołów o wysokości 5 m, zbudowanych z piaskowców dewońskich, położone na północnym zboczu Góry Bukowej,
- dwie sztuki modrzewia europejskiego o obwodzie 3,47 m i 3,19 m (wiek ok. 200 lat), zlokalizowane w obwodzie 66c leśnictwa Barcza,
- cis pospolity o wysokości 5 m położony w oddziale 58d leśnictwa Osieczno.

Gospodarstwa rolne na terenie Gminy są niewielkie (o średniej powierzchni gospodarstwa mniejszej niż 3 ha), niskotowarowe o małej dochodowości. Poziom wykształcenia rolników jest niski, z uwagi na warunki górskie i sytuację ekonomiczną rolników stopień użycia maszyn rolniczych jest niższy niż w innych rejonach województwa i kraju.

III.5. Miasta rozwoju

Lokalizacja powiatu skarżyskiego jest bardzo dużą zaletą tego regionu i powinna mieć wymierny wpływ na jego rozwój. Do wielu największych aglomeracji w kraju, takich jak np. Warszawa, Kraków, Łódź, Częstochowa, czy Lublin, odległość z powiatu skarżyskiego nie przekracza 200 km. Ponadto w bezpośrednim sąsiedztwie, a więc do 50 km, znajdują się takie miasta jak Kielce, Radom, Starachowice i Ostrowiec Świętokrzyski.

Odległości Skarżyska-Kamiennej (stolicy powiatu skarżyskiego) od wybranych miast w promieniu 150 km.

Lp.	Nazwa Miasta	Odległość w linii prostej (km)	Odległość do pokonania samochodem (km)	Odległość do pokonania pieszo (km)
POŁUDNIE				
1.	Kielce	30	35,8	35,1
2.	Kraków	132	150	150
3.	Tarnów	122	165	143
4.	Rzeszów	144	177	164
5.	Tarnobrzeg	83	111	98,2
6.	Jędrzejów	64	72,4	72,3
7.	Mielec	100	119	117
PÓŁNOC				
1.	Radom	37,5	41,4	41,3
2.	Warszawa	124	145	137
3.	Piotrków Tryb.	85	94,1	93,7
4.	Tomaszów Maz.	74	88,6	84,6

5.	Łódź	120	142	136
6.	Mińsk Maz.	148,5	157	152
7.	Legionowo	144	168	159
ZACHÓD				
1.	Końskie	31	36	35,8
2.	Radomsko	97,5	111	110
3.	Bełchatów	108	128	120
4.	Częstochowa	125	167	143
5.	Myszków	123	150	143
6.	Zawiercie	122	144	142
7.	Zduńska Wola	143	157	154
WSCHÓD				
1.	Starachowice	17	19,9	19,3
2.	Ostrowiec Św.	43	48,1	47,5
3.	Sandomierz	79	97,1	91,1
4.	Stalowa Wola	102	126	118
5.	Lublin	121	159	135
6.	Dęblin	87,5	106	100
7.	Radzyń Podlaski	145	170	164

Odległość powiatu skarżyskiego od najbliższej położonych przejść granicznych przedstawia się następująco:

Odległość powiatu skarżyskiego do przejść granicznych			
Lp.	Nazwa przejścia	Państwo graniczne	Odległość (km)
1.	Chyżne	Słowacja	248
2.	Barwinek	Słowacja	256
3.	Medyka	Ukraina	254
4.	Korczowa	Ukraina	250
5.	Hrebenne	Ukraina	263
6.	Dorohusk	Ukraina	264
7.	Sławatycze	Białoruś	237
8.	Cieszyn	Czechy	275

III.6. Edukacja

Na obszarze powiatu skarżyskiego funkcjonują przedszkola publiczne i prywatne, szkoły podstawowe oraz gimnazja. Są one rozlokowane w poszczególnych gminach w sposób następujący:

➤ **Gmina Skarżysko-Kamienna**

- ✚ Zespół Placówek Oświatowych (Szkoła Podstawowa nr 2 i Przedszkole Publiczne Nr 3)
- ✚ Zespół Placówek Oświatowych nr 2 (Szkoła Podstawowa nr 1 i Przedszkole Publiczne nr 10)
- ✚ Zespół Placówek Oświatowych nr 3 (Szkoła Podstawowa nr 3 i Przedszkole Publiczne nr 12)
- ✚ Zespół Placówek Oświatowych nr 4 (Szkoła Podstawowa nr 5 i Przedszkole Publiczne Nr 4)
- ✚ Zespół Placówek Oświatowych nr 5 (Szkoła Podstawowa nr 7 i Przedszkole Publiczne Nr 7)
- ✚ Szkoła Podstawowa nr 8
- ✚ Szkoła Podstawowa nr 9 (przekazana Stowarzyszeniu)
- ✚ Zespół Szkół Publicznych Nr 1 (Przedszkole Publiczne nr 16, Szkoła Podstawowa Nr 13 i Gimnazjum nr 1)
- ✚ Zespół Szkół Publicznych Nr 4 (Przedszkole Publiczne Nr 2, Szkoła Podstawowa Nr 4)
- ✚ Przedszkole Publiczne Nr 2
- ✚ Gimnazjum Nr 2
- ✚ Przedszkole Publiczne nr 1
- ✚ Przedszkole Publiczne nr 6
- ✚ Przedszkole Publiczne nr 9

➤ **Gmina Suchedniów**

- ✚ Przedszkole Samorządowe
- ✚ Samorządowa Szkoła Podstawowa Nr 1 w Suchedniowie
- ✚ Samorządowa Szkoła Podstawowa Nr 3 w Suchedniowie
- ✚ Samorządowa Szkoła Podstawowa w Ostojowie
- ✚ Gimnazjum w Suchedniowie

➤ **Gmina Bliżyn**

- ✚ Przedszkole w Bliżynie (organem prowadzącym jest Towarzystwo Przyjaciół Bliżyna)
- ✚ Zespół Szkół w Bliżynie (Gimnazjum i Szkoła Podstawowa)
- ✚ Szkoła Podstawowa w Mroczkowie
- ✚ Szkoła Podstawowa w Sorbinie (organem prowadzącym jest Towarzystwo Przyjaciół Ziemi nad Kuźniczką)
- ✚ Szkoła Podstawowa w Odrowążku

➤ **Gmina Skarżysko Kościelne**

- ✚ Szkoła Podstawowa w Skarżysku Kościelnym
- ✚ Publiczne Gimnazjum w Skarżysku Kościelnym
- ✚ Szkoła Podstawowa w Grzybowej Górze
- ✚ Szkoła Podstawowa w Lipowym Polu
- ✚ Szkoła Podstawowa w Majkowie
- ✚ Szkoła Podstawowa w Kierzu Niedźwiedzim
- ✚ Przedszkole Samorządowe w Skarżysku Kościelnym

➤ **Gmina Łączna**

- ✚ Przedszkole Samorządowe w Goździe

- + Szkoła Podstawowa w Goździe
- + Szkoła Podstawowa w Zaleziance (organem prowadzącym jest Stowarzyszenie Rozwoju Społecznego „Zalezianka”)
- + Zespół Szkół w Łącznej (Przedszkole, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum)

Dla szkół publicznych ponadgimnazjalnych organem prowadzącym jest Powiat Skarżyski. Młodzież na tym etapie edukacji kształci się w następujących typach szkół:

Licea ogólnokształcące

- I Liceum Ogólnokształcące im. Juliusza Słowackiego
- II Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza
- III Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Staszica

Zespoły szkół zawodowych

- Zespół Szkół Ekonomicznych im. Mikołaja Kopernika
- Zespół Szkół Technicznych im. Armii Krajowej
- Zespół Szkół Samochodowo-Usługowych im. Władysława „Oseta” Wasilewskiego
- Zespół Szkół Transportowo-Mechatronicznych

Placówki kształcenia specjalnego

- Zespół Placówek Edukacyjno-Wychowawczych
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 2
- Zespół Placówek Resocjalizacyjno-Wychowawczych

Powiatowe Centrum Rozwoju Edukacji

- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- Powiatowa Biblioteka Pedagogiczna

Pozostałe szkoły, dla których organem prowadzącym są inne podmioty niż Powiat Skarżyski:

Szkoły publiczne

- Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Suchedniowie (organ prowadzący Gmina Suchedniów)

Szkoły niepubliczne

- Niepubliczne Przedszkole „Planeta Dziecka”
- Dwujęzyczna Niepubliczna Szkoła Podstawowa
- Prywatny Zespół Szkół
- Zakład Doskonalenia Zawodowego
- Świętokrzyskie Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Zawodowej i Pomocy Młodzieży
- AWANS
- Centrum Edukacji Zawodowej
- Centrum Nauki i Biznesu „ŻAK”
- Niepubliczne Gimnazjum Nr 6 Książęce w Skarżysku-Kamiennej

Ponadto na terenie powiatu skarżyskiego funkcjonuje Społeczna Akademia Nauk Wydział w Skarżysku-Kamiennej oferująca m.in. studia licencjackie, inżynierskie, magisterskie i podyplomowe.

Liczba uczniów/słuchaczy w publicznych szkołach i placówkach oświatowych, dla których organem prowadzącym jest Powiat Skarżyski.

Lp	Nazwa szkoły/placówki	Szkoły wchodzące w skład zespołu	Liczba uczniów				
			2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
1.	I Liceum Ogólnokształcące	-	549	526	526	508	523
2.	II Liceum Ogólnokształcące	-	539	513	517	527	519
3.	III Liceum Ogólnokształcące	-	323	336	336	337	297
4.	Zespół Szkół Ekonomicznych	II Liceum Profilowane (zlikwidowane 31.08.2014r.)	89	89	54	26	-
		Technikum Nr 2	437	400	399	360	338
		Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 2	0	0	0	0	0
		Szkoła Policealna	0	0	23	0	27
		III Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych (od 01.09.2014r.)	-	-	-	-	0
		RAZEM	526	489	476	386	365
5.	Zespół Szkół Technicznych	Technikum Nr 1	383	374	374	392	359
		Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 1	118	106	76	58	63
		Technikum Uzupełniające dla Dorosłych Nr 5 (likwidacja 31.08.2015r.)	20	45	51	21	5
		Szkoła Policealna dla Dorosłych	0	0	0	0	0
		Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Nr 1 (od 01.09.2012r.)	-	-	0	0	30
		RAZEM	521	525	501	471	457
6.	Zespół Szkół Samochodowo-Usługowych	Technikum Nr 3	261	259	247	258	243
		Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 3	191	174	152	133	124

		Technikum Uzupełniające dla Dorosłych Nr 3 (likwidacja 31.08.2015r.)	77	99	76	42	15
		II Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych (od 01.09.2013r.)	-	-	-	38	52
		Szkoła Policealna Nr 3	0	0	0	0	0
		RAZEM	529	532	475	471	434
7.	Zespół Szkół Transportowo- Mechatronicznych	Technikum Nr 6	422	410	304	287	265
		Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 4	0	0	0	0	0
		Technikum Uzupełniające dla Dorosłych (zlikwidowane 31.08.2014r.)	0	0	0	0	-
		Szkoła Policealna Nr 4 dla Dorosłych	0	0	31	46	43
		RAZEM	422	410	335	333	308
8.	Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza (organ prowadzący Gmina Suchedniów)	Technikum	Brak danych	Brak danych	61	61	59
		Zasadnicza Szkoła Zawodowa			39	48	44
		Uzupełniające Technikum			25	21	15
		Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych			12	16	24
		RAZEM					137
9.	Zespół Placówek Edukacyjno- Wychowawczych	Przedszkole Specjalne	10	13	9	8	8
		Liceum Ogólnokształcące Specjalne	7	7	9	9	4
		Specjalny Ośrodek Szkolno- Wychowawczy Nr 1:					
		- Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 1	44	36	35	32	41
		- Gimnazjum Specjalne Nr 1	51	42	37	43	39
		- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 1	49	43	44	23	24
		- Szkoła Przysposabiająca	42	35	37	34	28

		do Pracy					
		- Szkoła Policealna Specjalna	-	0	0	0	0
		Bursa Szkolna	-	-	-	-	-
		RAZEM	256	230	213	184	180
10.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 2	Przedszkole Specjalne Nr 2 (utworzone od dnia 01.09.2012r.)	-	-	10	11	11
		Szkoła Podstawowa Specjalna	25	27	26	28	28
		Gimnazjum Specjalne Nr 2	12	15	19	17	13
		Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 2 (zlikwidowana 31.08.2012r.)	0	0	-	-	-
		Szkoła Przeposabiająca do Pracy	33	26	19	12	17
		RAZEM	70	68	74	68	69
11.	Zespół Placówek Resocjalizacyjno - Wychowawczych (utworzony od dnia 01.09.2012r.)	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii:					
		- Szkoła Podstawowa Specjalna	0	0	0	0	7
		- Gimnazjum Specjalne	96	96	73	52	29
		- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 4 (utworzona od dnia 01.09.2012r.)	-	-	25	22	12
		Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy:(utworzony od dnia 01.09.2012r.)					
		- Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 3 (utworzona od dnia 01.09.2012r.)	-	-	0	0	0
		- Gimnazjum Specjalne Nr 3 (utworzona od dnia 01.09.2012r.)	-	-	0	0	10
		- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 3 (utworzona od dnia 01.09.2012r.)	-	-	24	32	20
		RAZEM	96	96	122	106	78
Liczba uczniów ogółem w			3 831	3 725	3 575	3 391	3 230

**szkołach/placówkach,
dla których Powiat Skarżyski jest
organem prowadzącym (bez ZS w
Suchedniowie)**

Źródło: System Informacji Oświatowej według stanu na dzień: 30.09.2010r., 30.09.2011r.,30.09.2012r., 30.09.2013r. oraz 30.09.2014r.

Liczba uczniów/słuchaczy w publicznych szkołach i placówkach oświatowych, dla których organem prowadzącym jest Powiat Skarżyski przedstawiona na przestrzeni pięciu lat pozwala dostrzec, iż notuje się coroczny ogólny spadek liczby uczniów/słuchaczy w szkołach i placówkach oświatowych (w roku szkolnym 2011/2012 o 106 uczniów, w roku szkolnym 2012/2013 o 150 uczniów, w roku szkolnym 2013/2014 o 184 uczniów, zaś w roku szkolnym 2014/2015 o 161 uczniów).

III.6.1. Kierunki kształcenia

1. Zespół Szkół Ekonomicznych im. Mikołaja Kopernika w Skarżysku-Kamiennej

Typ szkoły	Profil / kierunek kształcenia	Liczba oddziałów 2011/2012	Liczba uczniów 2011/2012	Liczba oddziałów 2012/2013	Liczba uczniów 2012/2013	Liczba oddziałów 2013/2014	Liczba uczniów 2013/2014	Liczba oddziałów 2014/2015	Liczba uczniów 2014/2015
Liceum Profilowane	-socjalny	3	84	2	54	1	26	-	-
Technikum	-technik informatyk	4,5	123	4	111	4	110	3,5	105
	-technik ekonomista	3	96	3	92	2,5	75	2,5	73
	-technik hotelarstwa	5,5	140	5	136	3,5	94	3	84
	-technik organizacji reklamy	1	31	2	60	3	81	3	76

Źródło: System Informacji Oświatowej według stanu na dzień: 30.09.2010r., 30.09.2011r.,30.09.2012r., 30.09.2013r. oraz 30.09.2014r.

2. Zespół Szkół Technicznych im. Armii Krajowej w Skarżysku-Kamiennej

Typ szkoły	Kierunek kształcenia	Liczba oddziałów 2011/2012	Liczba uczniów 2011/2012	Liczba Oddziałów 2012/2013	Liczba uczniów 2012/2013	Liczba oddziałów 2013/2014	Liczba uczniów 2013/2014	Liczba oddziałów 2014/2015	Liczba uczniów w 2014/2015
Technikum	-technik elektryk	2,5	48	2,5	56	3	71	3	56
	-technik elektronik	2,5	50	2	38	1	21	1	25
	-technik budownictwa	4	92	4	88	4,5	112	4	100
	-technik geodeta	2,5	70	3,5	89	3,5	81	3,5	84
	-technik architektury	0,5	8	0,5	7	0,5	6	-	-

	krajobrazu								
	-technik informatyk	3,5	90	3,5	96	3,5	101	3,5	94
	-technik telekomunikacji	0,5	7	-	-	-	-	-	-
Zasadnicza szkoła zawodowa	-murarz	1	20	0	0	0	0	0	0
	-monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	0	0	1	20	2	37	3	63
	-posadzkarz	1,5	39	0,5	13	0	0	0	0
	-technolog robót wykończeniowych w budownictwie	1,5	42	1,5	43	1	21	0	0
Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	ogólny	-	-	0	0	0	0	1	30
Uzupełniające technikum	-technik budownictwa	2	24	2	51	2	21	1	5

Źródło: System Informacji Oświatowej według stanu na dzień: 30.09.2010r., 30.09.2011r., 30.09.2012r., 30.09.2013r. oraz 30.09.2014r.

3. Zespół Szkół Samochodowo-Uslugowych im. Władysława „Oseta” Wasilewskiego w Skarżysku-Kamiennej

Typ szkoły	Kierunek kształcenia	Liczba oddziałów w 2011/2012	Liczba uczniów 2011/2012	Liczba oddziałów w 2012/2013	Liczba uczniów 2012/2013	Liczba oddziałów w 2013/2014	Liczba uczniów w 2013/2014	Liczba oddziałów w 2014/2015	Liczba uczniów 2014/2015
Technikum	-technik usług fryzjerskich	2	52	2	52	2	52	2	51
	-technik organizacji usług gastronomicznych	1	19	0,5	20	0,5	10	-	-
	-technik mechanik	2,5	50	2,5	54	2	41	1,5	30
	-technik pojazdów samochodowych	2	56	2	54	2	66	2	67
	-technik żywienia i gospodarstwa domowego	2	62	1,5	56	1	37	1	31
	-technik żywienia i usług gastronomicznych	0	0	0	0	1,5	52	2,5	64
	-technik obsługi turystycznej	0,5	11	0,5	11	-	-	-	-
Zasadnicza szkoła zawodowa	-zawody 2-letnie	6	158	6	152	5	133	5	124
	-zawody 3-letnie								
Uzupełniające technikum	-technik usług fryzjerskich	3	14	3	28	2	10	1	4
	-technik mechanik		20		18		19		7
	-technik żywienia i gospodarstwa domowego		41		30		13		4

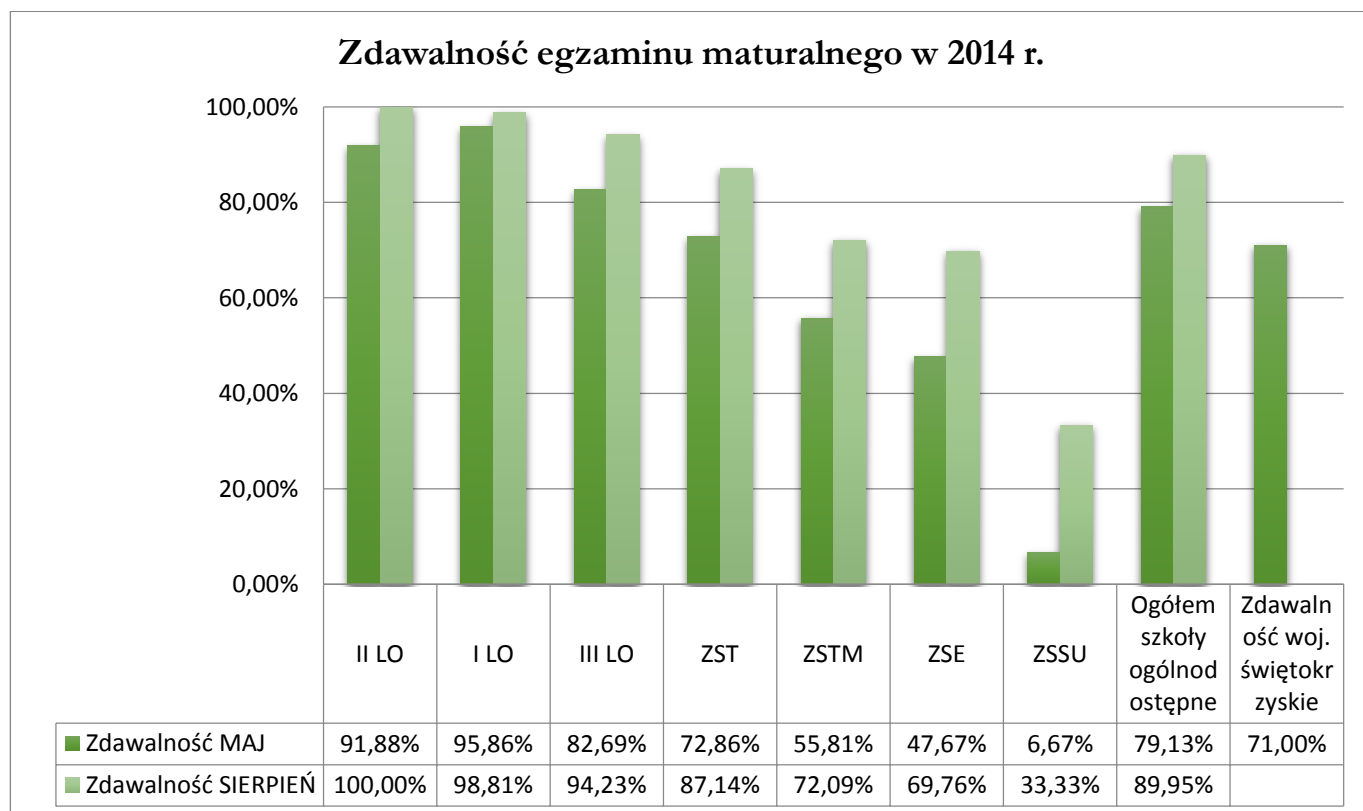
Źródło: System Informacji Oświatowej według stanu na dzień: 30.09.2010r., 30.09.2011r., 30.09.2012r., 30.09.2013r. oraz 30.09.2014r.

4. Zespół Szkół Transportowo-Mechatronicznych w Skarżysku-Kamiennej

Typ szkoły	Kierunek kształcenia	Liczba oddziałów w 2011/2012	Liczba uczniów 2011/2012	Liczba oddziałów w 2012/2013	Liczba uczniów 2012/2013	Liczba oddziałów w 2013/2014	Liczba uczniów 2013/2014	Liczba oddziałów w 2014/2015	Liczba uczniów 2014/2015
Technikum	-technik logistyk	8,5	225	6	166	5	141	3,5	98
	-technik mechatronik	2	40	2,5	55	2,5	60	2	46
	-technik mechanik	3	75	2,5	59	2	53	2	55
	-technik dróg i mostów kolejowych	1	26	1	24	1,5	33	1,5	31
	-technik geodeta	1	25	-	-	-	-	-	-
	-technik transportu kolejowego	-	-	-	-	-	-	0,5	19
	-technik elektroenergetyk transportu szynowego	-	-	-	-	-	-	0,5	16
	-technik ochrony środowiska	0,5	6	-	-	-	-	-	-

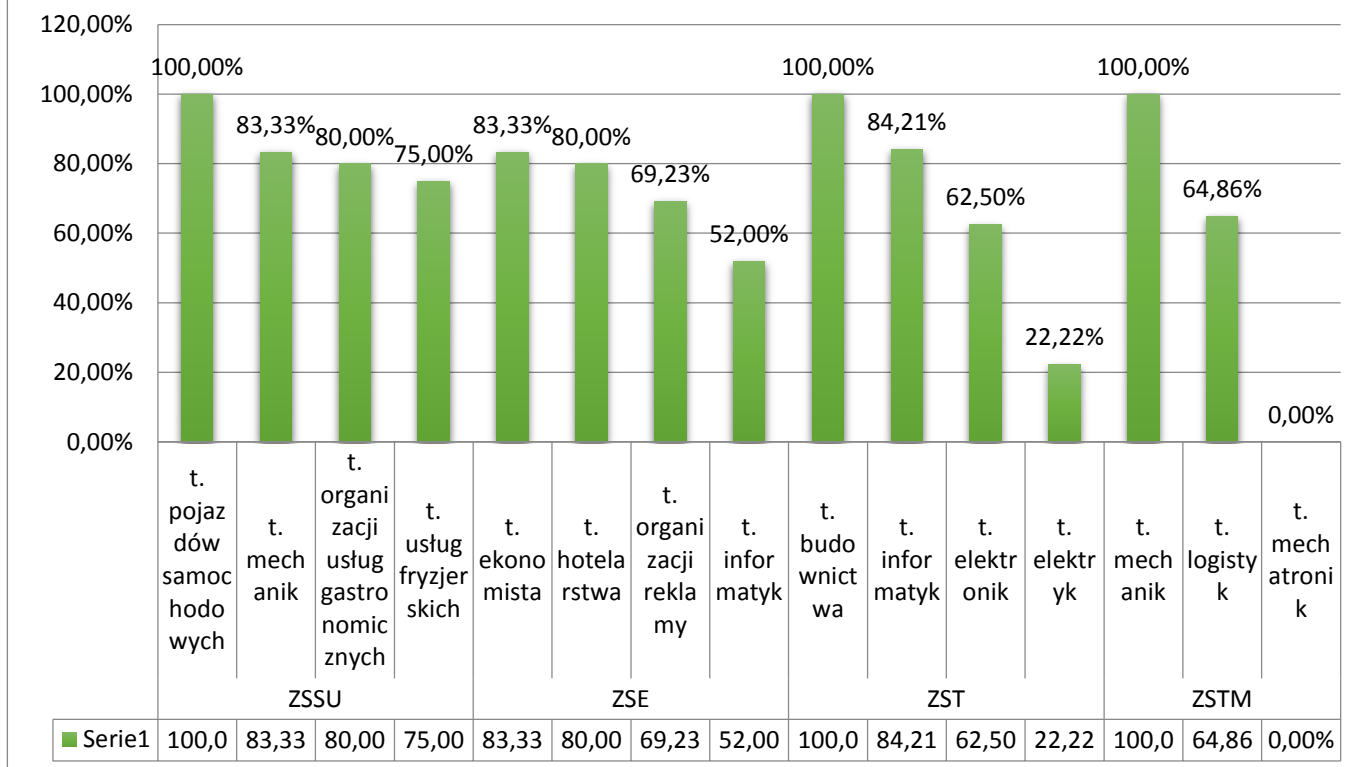
Źródło: System Informacji Oświatowej według stanu na dzień: 30.09.2010r., 30.09.2011r., 30.09.2012r., 30.09.2013r. oraz 30.09.2014r.

III.6.2. Wyniki egzaminów zewnętrznych

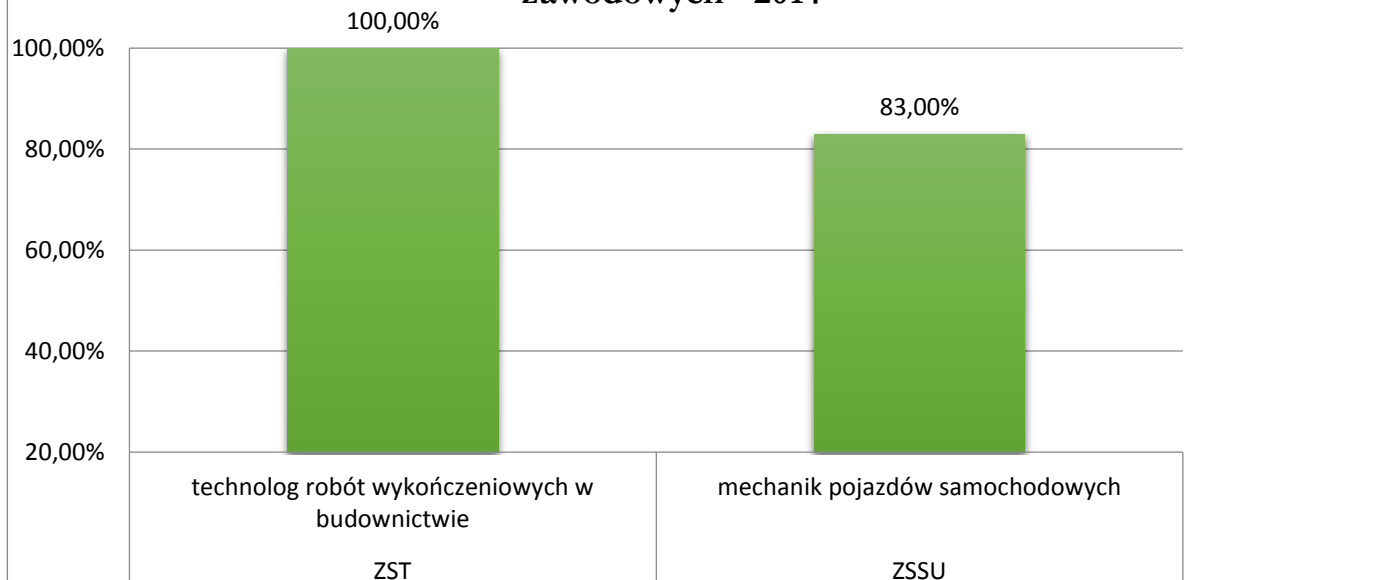
Źródło: System Informacji Oświatowej według stanu na dzień: 30.09.2010r., 30.09.2011r., 30.09.2012r., 30.09.2013r. oraz 30.09.2014r.

Egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe - 2014

Źródło: System Informacji Oświatowej według stanu na dzień: 30.09.2010r., 30.09.2011r., 30.09.2012r., 30.09.2013r. oraz 30.09.2014r.

Zdawalność egzaminu zawodowego w zasadniczych szkołach zawodowych - 2014

Źródło: System Informacji Oświatowej według stanu na dzień: 30.09.2010r., 30.09.2011r., 30.09.2012r., 30.09.2013r. oraz 30.09.2014r.

III.7. Bezpieczeństwo

1. Straż Pożarna

Ochronę przeciwpożarową na terenie powiatu skarżyskiego tworzy sieć straży pożarnych i służb ratowniczych, funkcjonujących w poszczególnych miastach i gminach powiatu. Działają tam następujące jednostki organizacyjne ochrony przeciwpożarowej:

➤ **na terenie miasta Skarżyska-Kamiennej:**

- ✚ Komenda Powiatowa PSP i Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza PSP, zabezpieczająca teren całego powiatu,
- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Skarżysku-Kamiennej,
- ✚ Zakładowa Służba Ratownicza Mesko S.A.;

➤ **na terenie miasta i gminy Suchedniów:**

- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Suchedniowie,
- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Ostojowie;

➤ **na terenie gminy Łączna:**

- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Łącznej;

➤ **na terenie gminy Skarżysko-Kościelne:**

- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Grzybowej Górze ,
- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Lipowym Polu,
- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Kierzu Niedźwiedzim;

➤ **na terenie gminy Bliżyn:**

- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Bliżynie,
- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Nowym Odrowążku,
- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Sorbinie,
- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Mroczkowie,
- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Wołowie,
- ✚ Ochotnicza Straż Pożarna w Nowkach.

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Skarżysku-Kamiennej

Wiodąca rola w prowadzeniu działań ratowniczo - gaśniczych spoczywa na Jednostce Ratowniczo-Gaśniczej PSP w Skarżysku-Kamiennej, na wyposażeniu której znajdują się samochody gaśnicze, specjalne i sprzęt specjalistyczny do prowadzenia działań ratowniczych.

Budowę siedziby straży pożarnej w Skarżysku-Kamiennej rozpoczęto w latach 60-tych ub. wieku. Budynek główny komendy oddawany był do użytku w dwóch etapach.

W 1965 roku zaczęła funkcjonować część, w której znajdowały się garaże oraz pomieszczenia socjalno-bytowe strażaków. W roku kolejnym rozpoczęto użytkowanie części administracyjnej - skrzydło od ul. 1-go Maja. Dziesięć lat później w 1975 wybudowano dwa kolejne budynki: warsztatowo – magazynowy i gospodarczy. W tych obiektach komenda funkcjonowała do czasu rozpoczęcia inwestycji modernizacyjnej. W chwili obecnej budynek główny i warsztatowo-magazynowy stanowią jeden kompleks, połączony nowo wybudowaną częścią, mieszczącą garaże, myjnię i salę narad. Zaadaptowany został również strych nad warszatem i magazynami, na poddasze użytkowe do celów socjalnych strażaków. Powierzchnia całkowita zajmowanej działki wynosi 6.982 m², a jej zabudowa 442,9 m². Budynek główny posiada 2623,5 m² powierzchni użytkowej i kubaturę 12308 m³. Budynek gospodarczy ma powierzchnię 61,3 m² i kubaturę 182 m³.

Stan wyposażenia w pojazdy na koniec 2014 r.

Lp.	Typ - Marka	Rodzaj	Rok prod.	Przeznaczenie
1.	VOLVO FL6	SHD-24	2005	podnośnik hydr., wys.24m.
2.	MAN L18.280	GCBA 5/40	2004	gaśniczy
3.	Star 1142	SRChem	1998	ratownictwa chemicznego
4.	Ford Transit	SLKw	2000	do przewozu osób
5.	MAN TGM 18.280	GCBA 5/40	2007	gaśniczy
6.	Ford Mondeo	SLOp	2008	operacyjny
7.	Ford Ranger	SLRr	2010	rozpoznawczo - ratowniczy
8.	MAN TGM 18.290	SCRt	2010	ratownictwa technicznego
9.	Hyundai IX35	SLOp	2014	operacyjny
10	IVECO	GBA-Rt	2014	gaśniczy

Stan zatrudnienia na dzień 31 grudnia 2014 r. w Komendzie Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Skarżysku-Kamiennej wynosił 90 strażaków i 3 pracowników cywilnych. Był to pełny stan etatowy. Dokonując analizy struktury zatrudnienia w poszczególnych korpusach funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej należy stwierdzić, że zatrudnienie przedstawiało się następująco:

- korpus szeregowych - 7 funkcjonariuszy (8 % ogółu),
- korpus podoficerów - 42 funkcjonariuszy (47 % ogółu),

- ✚ korpus aspirantów - 19 funkcjonariuszy (21 % ogółu),
- ✚ korpus oficerów - 22 funkcjonariuszy (24 % ogółu).

Najbardziej zagrożonym jest obszar stolicy powiatu - Skarżyska-Kamiennej. Niebezpieczeństwo pożarowe występujące w mieście jest typowe dla podobnych miast w kraju. Poza tym duże zagrożenie stwarzają zlokalizowane tutaj zakłady przemysłowe, stacje redukcji gazu ziemnego, węzeł kolejowy oraz sieć dróg z ekspresową S-7 na czele. Ponadto duże niebezpieczeństwo występuje także w blokach mieszkalnych (głównie w budynkach wysokich) oraz obiektach użyteczności publicznej. Związane jest to głównie z utrudnieniami w dojazdach do tych obiektów.

Drugim, co do ilości zdarzeń, terenem w powiecie jest gmina Bliżyn. Duże zagrożenie pożarowe stwarzają tu znaczne obszary zalesione, które zajmują około 98,2 km² powierzchni gminy (69,7 % pow. w gminie) oraz indywidualne gospodarstwa rolne. Ponadto na jej terenie zlokalizowanych jest kilka zakładów produkcyjnych, stacja redukcyjna gazu ziemnego oraz droga i linia kolejowa Skarżysko - Końskie.

Duże niebezpieczeństwo występuje również na obszarze miasta i gminy Suchedniów. Przebiega przez niego trasa S-7 i linia kolejowa Skarżysko - Kielce. Na terenie samego Suchedniowa istnieją dwa zakłady przemysłowe, dwie stacje redukcji gazu ziemnego oraz kilka budynków użyteczności publicznej. Pozostały obszar gminy to głównie tereny rolnicze i zalesione.

Na obszarze gminy Skarżysko Kościelne największe zagrożenie stwarza zlokalizowana tam duża baza paliw. Przebiega tędy także linia kolejowa w kierunku Ostrowca. Inne zagrożenia są typowe jak dla obszarów wiejskich.

Tereny gminy Łączna są głównie obszarami rolniczymi. Zagrożenie występuje na położonych tam terenach leśnych - obejmują 34,56 km² powierzchni gminy (55,7 %), drodze S-7 i linii kolejowej oraz w Kopalni i CC Silicium S. A. (dawniej Zakład Wzbogacania Kwarcytu „Bukowa Góra”).

Dużym zagrożeniem są powodzie i podtopienia, które mogą powstać wzdłuż rzeki Kamiennej. Dopływy rz. Kamiennej, tj. Kamionka, Bernatka, Oleśnica i Kuźniczka są rzekami/potokami o podgórskim charakterze i stanowią naturalną zlewnię dla wód opadowych z przyległego terenu. Szczególnie w czasie intensywnych lub długotrwałych opadów oraz w czasie wiosennego topnienia śniegów, następuje gwałtowny przybór wód,

powodujący lokalne powodzie i podtopienia. Rzeka ta tylko na terenie Skarżyska-Kam. na niewielkim odcinku jest uregulowana wałami przeciwpowodziowymi.

Miejscami zagrożonymi powodzią są:

- + posesje położone przy ul. Brzozowej,
- + zakłady przy ul. Cmentarnej,
- + miejscowość Szczepanów,
- + oczyszczalnia ścieków w dzielnicy Dolna Kamienna, a szczególnie zalanie transformatora, co w konsekwencji groziłoby unieruchomieniem oczyszczalni.

Ponadto potencjalne zagrożenie powodzią istnieje w wyniku uszkodzenia urządzeń piętrzących na zbiornikach wodnych „Rejów” i „Suchedniów” na rzece Kamionce, „Jaśle” na rzece Jaślanej w Łącznej oraz „Mostki” na Żarnówce. Również anomalie pogodowe, np. w postaci oberwania chmury mogą spowodować zagrożenie powodziowe, czego przykładem była powódź na terenie powiatu skarżyskiego w maju 2002 r. oraz liczne podtopienia z okresu czerwca 2013r.

Podczas omawiania zagrożeń na terenie powiatu skarżyskiego należy wskazać zagrożenia wynikające z przechowywania lub wykorzystywania w procesach technologicznych niebezpiecznych substancji chemicznych. Na terenie powiatu znajduje się kilka zakładów

pracy, które w swoich zasobach posiadają niebezpieczne materiały chemiczne. Takim zakładem jest MESKO S.A., które ze względu na wytwarzanie i magazynowanie materiałów wybuchowych zalicza się do zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. W procesie produkcji wykorzystywane są niewielkie ilości następujących rodzajów substancji: cyjanek sodu, wodorotlenek sodu, kwasy: solny, siarkowy, azotowy, pirosiarczyn sodu, podchloryn sodu, cyjanek potasu, amoniak, rozpuszczalnik „tri”, ciecze ropopochodne. MESKO S.A. posiada wewnętrzną sieć kanalizacji z której ścieki kierowane są do kanalizacji miejskiej, i trafiają do oczyszczalni ścieków należącej do MPWiK Sp. z o.o. w Skarżysku-Kamiennej. (Oczyszczalnia MPWiK Sp. z o.o. jest obiektem o nowoczesnej technologii, która pozwala na osiągnięcie wymaganych przez przepisy prawne efektów oczyszczania. Ścieki oczyszczone odprowadzane są do rz. Kamiennej w km 115+500.)

Zakładem stwarzającym duże zagrożenie, głównie dla środowiska naturalnego jest Baza Paliw nr 6 Operatora Logistycznego Paliw Płynnych (OLPP) w Skarżysku Kościelnym. Składowane tam ciecze ropopochodne są liczone w tysiącach ton. W normalnych warunkach pracy zagrożenie nie jest duże. Zakład posiada odpowiednie tace, ostojniki i kanalizacje, które

zabezpieczają teren przed skażeniem. Największe niebezpieczeństwo występować może podczas pożaru. Należy się liczyć wówczas z rozszczelnieniem zbiorników i rozlewiskami cieczy oraz ze szkodliwością produktów spalania.

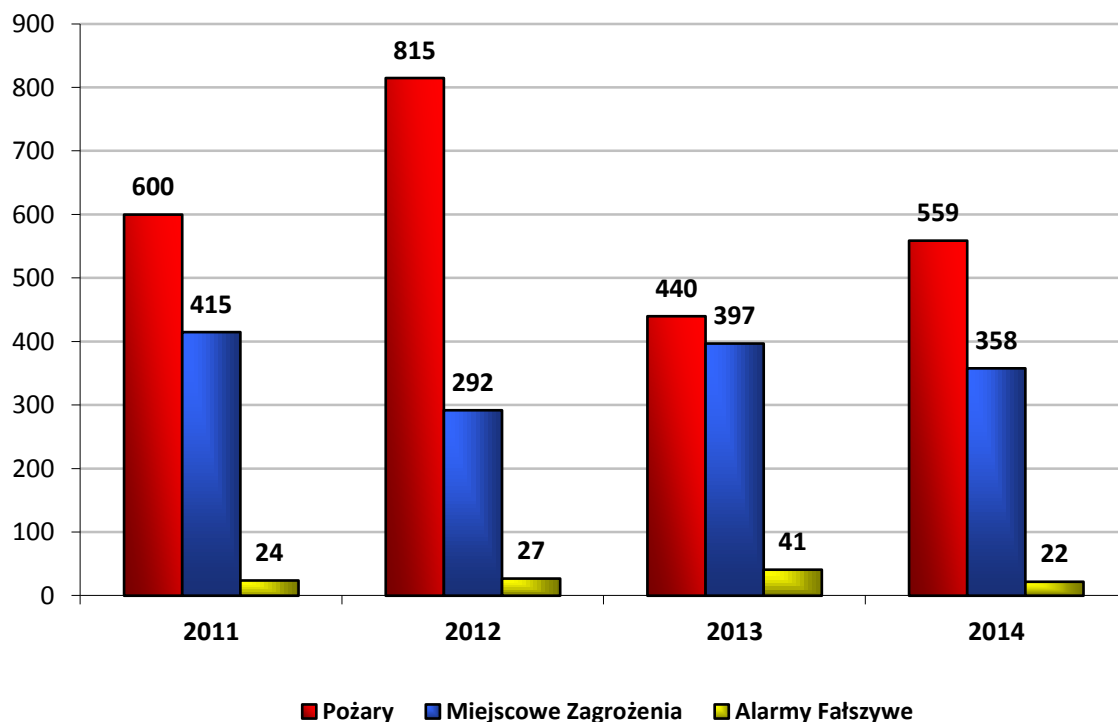
Na terenie CC Silicium S. A. w Łącznej znajduje się skład materiałów wybuchowych. Materiały te wykorzystywane są w pozyskiwaniu kwarcytu. Są one dobrze zabezpieczone. W Suchedniowie znajduje się Kopalnia Kamienia Budowlanego „Skalbud” przy ul. Stokowiec, która zużywa miesięcznie ok. 10 kg materiału wybuchowego.

Duże zagrożenie występuje również na szlakach komunikacyjnych, ze względu na transport kolejowy i drogowy, którymi przewożone są materiały niebezpieczne. Newralgicznym punktem w transporcie kolejowym materiałów niebezpiecznych jest węzeł kolejowy i stacja rozrządowa w Skarżysku - Kamiennej. Na terenie powiatu skarżyskiego (w m. Skarżysko - Kamienna) krzyżują się dwie linie kolejowe tj. Warszawa - Kraków oraz Łódź Kaliska - Dębica.

Stacja Skarżysko - Kamienna jest największą i najnowocześniejszą stacją rozrządową Polski południowo - wschodniej. Różnorodność substancji przewożonych koleją jest bardzo duża: od mniej niebezpiecznych, przez takie które stwarzają zagrożenie dla ludzi i środowiska, po materiały niebezpieczne pożarowo i wybuchowo. W przypadku powstania awarii na stacji rozrządowej, której mogłaby towarzyszyć emisja toksycznych substancji przemysłowych oraz przy niekorzystnych wiatrach (wiejących w kierunku północnym i północno-wschodnim), strefa zagrożenia może objąć praktycznie całe miasto. Ponadto cały teren pod torowiskiem jest skanalizowany i przy przedostaniu się tam substancji chemicznych, może dojść do skażenia rzeki Oleśnicy uchodzącej do rzeki Kamiennej w pobliżu oczyszczalni ścieków. Do tej pory największy wyciek nastąpił w roku 1994 z cysterny kolejowej na górcie rozrządowej w Skarżysku -Kam., gdzie nastąpiło uwolnienie 54 ton stężonego kwasu siarkowego.

Duże zagrożenie niesie przewóz substancji chemicznie niebezpiecznych drogami kołowymi, przebiegającymi przez powiat. Największe niebezpieczeństwo występuje na drodze krajowej S-7 przecinającej powiat z północy na południe. Gama przewożonych tą trasą substancji jest także duża. Droga ta przebiega co prawda przez peryferia Skarżyska-Kamiennej i Suchedniowa, jednak w przypadku wiatrów zachodnich i południowo-zachodnich strefa zagrożenia może objąć znaczną część tych miast. Warunki terenowe powodują, że przez tę drogę przepływają dwie rzeki: Kamienna i Bernatka mająca ujście do Kamiennej. W przypadku powstania awarii w pobliżu mostów na tych rzekach istnieje realne niebezpieczeństwo skażenia wód śródlądowych.

Ponadto zagrożenie wynikające z transportu kołowego występuje również na drogach w mieście. Wynika to z różnorodności tras dojazdowych do Bazy Paliw nr 6 OLPP znajdującej się w Skarżysku Kościelnym. Są nimi przewożone głównie ciecze ropopochodne (etylina, olej napędowy) i prowadzą w różnych kierunkach: do drogi S-7 w kierunku Warszawy, Kielc, Końskich, Ostrowca Świętokrzyskiego. Aby pokonać trasę ze Skarżyska Kościelnego do wyjazdu dróg w w/w kierunkach trzeba przejechać przez całe miasto. Podczas powstania awarii na terenie miasta oprócz zagrożenia pożarowego i wybuchowego, jakie stwarzają te substancje, istnieje duże prawdopodobieństwo skażenia środowiska naturalnego. Najbardziej zagrożona będzie rzeka Kamienna i usytuowana przy niej organiczna oczyszczalnia ścieków. Systemy kanalizacji burzowej, ściekowej i sanitarnej mają tam swoje ujścia, dlatego w przypadku przedostania się substancji ropopochodnej do kanalizacji należy sądzić, że w krótkim czasie może dojść do skażenia wód śródlądowych.

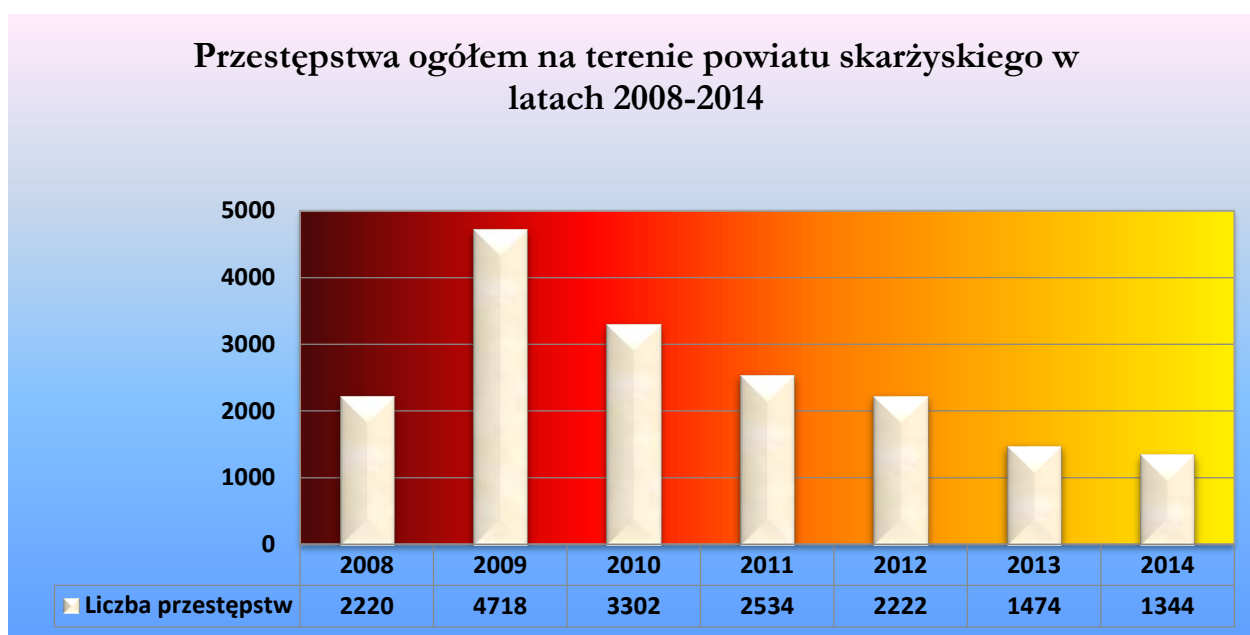
2. Policja

Na terenie powiatu skarżyskiego nad bezpieczeństwem publicznym czuwają funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Skarżysku–Kamiennej oraz znajdującego się w jej strukturach Komisariatu Policji w Suchedniowie.

Komenda dysponuje obecnie 33 radiowozami (oznakowane i nieoznakowane), 3 motocyklami oraz 2 rowerami.

Liczba funkcjonariuszy (łącznie z Komisariatem Policji w Suchedniowie)		
Lp.	Rok	Liczba funkcjonariuszy
1.	2012	178
2.	2013	167
3.	2014	165

Przyglądając się policyjnym statystykom stan bezpieczeństwa w powiecie skarżyskim można ocenić jako „ulegający poprawie”. Najpełniej obrazuje to poniższy wykres.

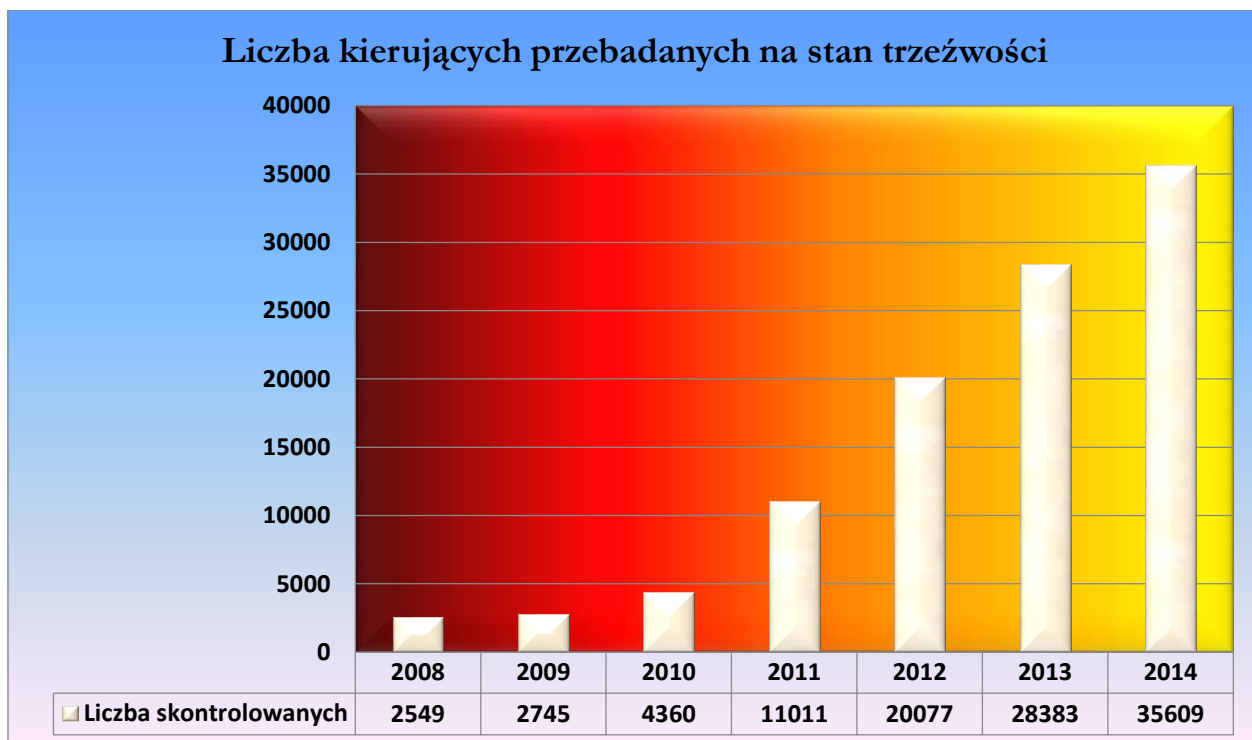

Wśród najczęściej popełnianych przestępstw na terenie powiatu skarżyskiego wymienić należy kradzież mienia oraz kradzież z włamaniem. Sporadycznie odnotowuje się kradzieże samochodu, bójki i pobicia, rozboje i wymuszenia rozbójnicze. W latach 2013 i 2014 nie odnotowano żadnego zabójstwa.

Funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji czuwają również nad bezpieczeństwem w ruchu drogowym.

W celu minimalizowania zagrożeń w ruchu drogowym policjanci prowadzą szereg kontroli oraz działań prewencyjnych. Przykładem są chociażby wzmożone kontrole kierowców pod kontem zawartości alkoholu w organizmie.

Komenda Powiatowa Policji w Skarżysku – Kamiennej prowadzi szeroko zakrojone działania informacyjno – edukacyjne w celu poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego poprzez realizację programów profilaktycznych, które mają wszystkie w swoich założeniach informowanie i edukowanie społeczeństwa. Wśród nich wyróżniamy:

1. Szkoła – Rodzina – Środowisko.
2. Przeciwdziałanie Narkomanii i Alkoholizmowi.
3. Świętokrzyski Program Pomocy Ofiarom Przestępstw.
4. Bezpieczny Wypoczynek.
5. Powiatowy Program na Rzecz Bezpieczeństwa Obywateli.
6. Bezpieczny Dom Osiedle i Parking.
7. Bezpieczny Biznes.
8. „Bezpieczne Świętokrzyskie”

Policjanci Komendy Powiatowej Policji w ramach powyższych programów odbywają spotkania ze społeczeństwem (szkołach, spółdzielniach mieszkaniowych, radach osiedlowych, w czasie festynów) przekazując im treści związane z bezpieczeństwem, sposobami unikania zagrożeń, edukują w zakresie ruchu drogowego.

III.8. Turystyka

❖ Gmina Skarżysko-Kamienna

Gmina Skarżysko-Kamienna oferuje wiele możliwości aktywnego spędzania czasu. Mieszkańcy naszego miasta, a także nasi goście mogą korzystać z różnych form aktywnego wypoczynku.

Szlaki Rowerowe			
Lp.	Oznaczenie	Nazwa szlaku	Przebieg trasy
1.	zielony	Do źródeł Rzeki Kamiennej I	Skarżysko-Kamienna (MCK) – Brzask – Bliżyn – Rezerwat „Dalejów” - Zbrojów – Płaczków – Mroczków – Rędocin – Borki
2.	zielony	Do Źródeł Rzeki Kamiennej II	Skarżysko-Kamienna (MCK) – Skarżysko-Kamienna (Sanktuarium Ostrobramskie) – Podosiny – Majdów – Hucisko – Huta – Antoniów – źródła rzeki Kamiennej
3.	niebieski	Transwojewódzki szlak rowerowy Lwów-Berlin	Prowadzi od strony Wąchocka i Marcinkowa gruntową drogą wzdłuż rzeki Kamiennej, lasem obok stadniny koni fiordzkich „Stary Młyn” do Szczepanowa, następnie przez m. Skarżysko-Kamienna, ul.3-go Maja, ul.Marsz.J.Piłsudskiego przez wiadukt, al.Niepodległości, ul.Legionów, ul.Staffa do Rejowa, ul.Słoneczną przez drogę K7, ul. J.Kilińskiego i dalej drogą pożarową nr 1 przez Kamienną Górę do polany Kruk, duktem leśnym przez Górę Czerwoną i Rezerwat „Dalejów” do wsi Jastrzębia, przez Bliżyn ul.Zafabryczną i Kolejową w kierunku Majdowa,

			Huciska i Niekłania.
4.	żółty		Prowadzi od strony Bliżyna i Zagórza przez ul. Ponurego , ul. Legionów , ul. Metalowców, ul. K.C.Norwida, ul. St.Konarskiego, ul. A.Grottgera, ul.Wileńska, ul.Armi Krajowej, ul.Z.Krasińskiego, ul.St.Okrzei, ul.J.Słowackiego (w drugą stronę J.Słowackiego, ul. Tysiąclecia, ul. Z.Krasińskiego), al.Niepodległości, ul.Marsz.J.Piłsudskiego, ul.11-go Listopada, ul.3-go Maja, ul. Piękna droga leśna k. Szczepanowa i stadniny „Stary Młyn” w kierunku Wąchocka
5.	czarny		prowadzi od przystanku kolejowego Skarżysko Zachodnie, ul. Sportową na Rejów obok Muzeum im. Orła Białego, dalej gruntową drogą leśną wzdłuż zalewu do Suchedniowa, Stokowca i Wierzbki, stąd drogą leśną do Dobrej Dróży i wzdłuż zalewu lasem do Mostek

Szlaki Piesze

Lp.	Oznaczenie	Przebieg trasy
1.	żółty	prowadzi z Dworca Głównego PKP na północ, wielkim łukiem wokół zachodniej strony miasta do MCK – PTTK ul. Słowackiego 20 Skarżysko-Kamienna. Ważne miejsca na szlaku to: leśny cmentarz partyzancki, Wzgórze Niekłańsko-Bliżyńskie, mogiła na Brzasku, mogiła na Borze, pomnik „Jędrka”, Góra Baranowska, mogiła hubalczyka, pomnik powstańców z 1863r., Muzeum im. Orła Białego, ruiny wielkiego pieca i tama na rzece Kamionce.
2.	zielony	ze stacji w Skarżysku Zachodnim prowadzi przez duże kompleksy leśne Puszczy Świętokrzyskiej na Wykus, częściowo przez tereny Sieradowickiego Parku Krajobrazowego. Podążając tym szlakiem można m.in. zwiedzić Muzeum im. Orła Białego oraz obejrzeć pozostałości zakładu przemysłowego w Rejowie i pomnik powstańców z 1863 r.
3.	niebieski	prowadzi od cmentarza partyzanckiego za Pogorzałem w kierunku zachodnim przez lasy Garbu Gieleniowskiego, rezerwat modrzewi „Ciehostowice”, wsie Łazy i Majdów, rezerwat geologiczny „Piekło Niekłańskie”, a stąd przez miejscowości: Furmanów, Starą Kuźnię, Końskie do Muzeum Techniki w Sielpi Wielkiej na zalewem na rzece Czarnej, następnie przez Józwików, Gruszkę obok Muzeum Partyzanckiego do Kuźniak.
4.	zielony	prowadzi z Bliżyna do Zagnańska przez masyw Puszczy Świętokrzyskiej i częściowo przez tereny Suchedniowsko-Oblęgorskiego Parku Krajobrazowego z pomnikami przyrody nieożywionej „Piekło Dalejowskie” i „Brama Piekielna”, rezerwatem „Świnia Góra”, legendarnym dębem „Bartkiem”.

W mieście funkcjonuje „Ośrodek Wypoczynku i Rekreacji "Rejów" położony wśród sosnowych lasów, nad zalewem na rzece Kamionce. Jest to dobrze wyposażony obiekt letniskowy o doskonałym mikroklimacie oferujący atrakcyjne warunki letniego wypoczynku. Dla amatorów wody - sprzęt pływający, wieżę do skoków, miejsca wodnych zabaw dla dzieci, strzeżoną plażę, możliwość uprawiania sportów wodnych. Na gości czekają pokoje gościnne, kawiarnia, restauracja, klub nocny z dyskoteką, sala ćwiczeń, sauna i solarium. W granicach miasta znajduje się ponadto zbiornik wodny na rzece Bernatce.

❖ Gmina Suchedniów

Przez Gminę Suchedniów przebiega szereg oznakowanych szlaków turystycznych, pozwalających na poznanie najciekawszych fragmentów tutejszych lasów oraz odwiedzanie miejsc pamięci narodowej. Przez Suchedniów przebiega **Świętokrzyski Szlak Literacki**. Jest to szlak samochodowy, stanowiący propozycję dla turystów podróżujących po regionie. Wędrując tym szlakiem poznajemy pamiątki po pisarzach i poetach związanych z regionem, w tym Gustawa Herlinga-Grudzińskiego i Jana Gajzlera, którzy mieszkali i tworzyli w Suchedniowie. Szlak został wyznaczony za pomocą tablic kierunkowych przy drogach oraz tablic opisowych usytuowanych w miejscach związanych z postaciami literackimi. Wydany został przewodnik oraz mapa z graficznym opisem przebiegu szlaku. W Suchedniowie znajduje się również oznakowana **ścieżka literacka** – droga, jaką mieszkając w Suchedniowie, codziennie przemierzał **Gustaw Herling-Grudziński**. Ścieżka ma swój początek przy stacji kolejowej a kończy się przed byłą posiadłością Herlingów przy ul. Berezów, gdzie ustawiono tablicę i obelisk poświęcony pisarzowi.

Szlaki turystyczne			
Lp.	Nazwa/oznaczenie	Rodzaj szlaku	Trasa
1.	szlak żółty	pieszy	ze Skarżyska-Kamiennej przez Bugaj, Górę Baranowską oraz dalej wzdłuż rzeki Kamionki i z powrotem do Skarżyska-Kam
2.	szlak niebieski	pieszy	z Suchedniowa przez „Burzący Stok”, rezerwat „Kamień Michniowski”, Michniów do Berezowa
3.	szlak zielony	pieszy	ze Skarżyska-Kamiennej, wzdłuż rzeki Kamionki przez uroczysko „Stokowiec”, „Mostki”, „Górę Żarnową” i dalej do miejsca pamięci narodowej na „Wykusie”
4.	szlak czarny	pieszy	z Suchedniowa poprzez Górę Piekło do szlaku zielonego (Bliżyn-Bartków)
5.	szlak czarny	pieszy	od „Kamienia Michniowskiego” (niebieski szlak Suchedniów-Berezów) do punktu widokowego na Górze Barbarze (panorama Łysogór)
6.	"Burzący Stok"	konny	biegnący poprzez Stokowiec - Kopulak - Bukowiec - Burzący Stok - Kamień Michniowski - Opal
7.	„Wzdłuż Kamionki”	rowerowy	Szlak ma swój początek przy stacji PKP w Skarżysku Zachodnim a kończy się

			przy Wiejskim Domu Kultury w Mostkach
8.	„Wokół Starachowic”	rowerowy	Szlak ma kształt pętli, biegnącej m.in. wokół zalewu w Mostkach
9.	„Na Kruku”	Leśna ścieżka dydaktyczna	Prezentuje różnowiekowe i różnogatunkowe drzewostany oraz pracę leśników przy ich hodowli i ochronie. Trasa ma kształt pętli.

❖ Gmina Bliżyn

Przez gminę przebiegają szlaki turystyczne piesze, rowerowe oraz szlak konny.

Szlaki turystyczne			
Lp.	Nazwa/oznaczenie	Rodzaj szlaku	Trasa
1.	szlak czarny	pieszy	Sołtyków, Mroczków (1,5), Rezerwat Ciechostowice – węzeł szlaków (4,0) (szlak łączy się ze szlakiem niebieskim Kuźniaki - Pogorzałe im. S. Malanowicza oraz z zielonym Rezerwat Ciechostowice - Przysucha), Ubyszów (8,0), Bliżyn PKP, PKS (10,5) (z tego miejsca rozpoczyna się szlak zielony Bliżyn - Zagnańsk).
2.	szlak zielony	pieszy	Bliżyn PKP, Piekło Dalejowskie (3,7), Pomnik Przyrody Brama Piekielna (5,0), Rezerwat Dalejów (7,5) (początek szlaku czarnego Dalejów – Suchedniów), Rezerwat Świnia Góra (12,0), Jasiów, Janaszów (21,5), Dąb Bartek (22,5), Zagnańsk PKP (24,5).
3.	szlak czerwony	pieszy	Rezerwat Diabla Góra, Starzechowice PKS (12,0), Machory, Maleniec PKS (22,0), Ruda Maleniecka PKS (31,0), Cieklińsko, Sielpia Wielka (42,0), Miedzierz, Wąsosz Stara Wieś, Czarna, Czarniecka Góra (63,0), Stąporków, Hucisko, Gosań, Nowy Odrowążek, Odrowążek (76,5), Kopczie, Szałas (82,0), Zależienka (93,5), Łączna (97,0).
4.	szlak niebieski	rowerowy	Berlin - Lwów (odcinek świętokrzyski) - świętokrzyski odcinek szlaku wiedzie przez powiaty: sandomierski, opatowski, ostrowiecki, starachowicki, skarżyski przez gminę Bliżyn
5.	„Miejsca mocy”/żółty	rowerowy	na terenie gminy odcinek: Ubyszów – Bliżyn – Sorbin – Nowki.
6.	szlak zielony	rowerowy	Skarżysko – Kamienna – Zagórze – Bugaj – Dalejów – Zbrojów – Płaczków Piechotne – Mroczków – Rędocin – do źródeł Kamiennej

			(Biały Stok).
7.	szlak czarny	rowerowy	wokół Gminy Bliżyn
8.	„Szlak Architektury Drewnianej”	konny	Szlak Architektury Drewnianej Woj. Świętokrzyskiego wiodący przez miejscowości Bliżyn i Mroczków, gdzie znajdziemy zabytkowe kościoły usytuowane w dolinie rzeki Kamiennej (odcinek Brzeście – Gostków – Odrowążek – Ieśniczówka Świnia Góra).
9.	„Piekielny Szlak”	pieszy	(w trakcie realizacji) trasa turystyczna, która przebiegać będzie przez obszar gmin Bliżyn, Gowarczów, Końskie, Ruda Maleniecka, Smyków, Stąporków, Białaczów, Paradyż i Żarnów, położonych na terenie województw łódzkiego i świętokrzyskiego. Trasa „Piekielnego szlaku” połączy rezerваты o charakterystycznych nazwach, pomniki przyrody oraz zabytki techniki, związane z odlewnictwem i przekuwaniem żelaza oraz wiele innych ciekawych miejsc, zabytków i atrakcji.

III.9. Rolnictwo

W granicach Powiatu Skarżyskiego wyróżnia się (wg klasyfikacji M. Strzemskiego) suchedniowski region gleb wykształconych na utworach piaskowcowych dolnego triasu, północno-łysogórski region gleb wykształconych na piaskowcowym paleozoiku oraz częściowo gielniowsko-skarżyski region gleb wykształconych na piaskowcowym retyku i liasie. Największe rozprzestrzenienie posiadają gleby bielcowe z płytkim poziomem próchnicznym i brunatne wytworzone z piasków, glin i ilów. Są to gleby kamieniste i mocno zakwaszone. W dolinach rzecznych występują gleby pochodzenia organicznego i mineralnego: mady rzeczne, gleby mułowe, mułowo-torfowe, torfowe i murszowe.

Na obszarze Powiatu Skarżyskiego dominują gleby o niskiej wartości produkcyjnej. Zdecydowana większość należy do klasy bonitacyjnej od IVa do VI, głównie są to kompleksy żytnie słabe i najsłabsze (żytnio-łubinowe). Niewielki areał zajmują gleby klasy IIIa i IIIb, tworzące kompleksy pszenne: dobry i wadliwy (północno-łysogórski region gleb). Na terenie Powiatu Skarżyskiego rozwój rolnictwa uwarunkowany jest niezbyt korzystną strukturą obszarową gospodarstw (rozdrobienie), słabą jakością gleb, dużymi powierzchniami terenów zurbanizowanych oraz znacznymi powierzchniami terenów objętych ochroną.

Struktura użytkowania gruntów Powiecie Skarżyskim (ha):

Gmina	Powierzchnia użytków rolnych					Inne tereny, nieużytki
	ogółem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska	
Skarżysko-Kamienna	1465	1160	14	251	40	2365
Suchedniów	1949	1349	0	525	75	1049
Bliżyn	3231	1631	11	1294	295	891
Łączna	2022	1168	26	780	48	531
Skarżysko Kościelne	2541	1823	14	449	255	463

III.10. Środowisko naturalne

Naturalnym bogactwem Powiatu Skarżyskiego są lasy które zajmują powierzchnię 22.975,8 ha, w tym:

- państwowe 21037 ha,
- prywatne 3179 ha,
- parki narodowe 521 ha.

Lasy państwowe należą do nadleśnictw: Skarżysko, Suchedniów, Zagnańsk i Stąporków. Największą powierzchnię zajmują drzewostany cztero- i więcej gatunkowe (37,73 % pow. leśnej) i niewiele mniej jednogatunkowe (33,61 %).

Na terenie Powiatu Skarżyskiego występują indywidualne formy ochrony przyrody funkcjonujące w ramach Wielkoprzestrzennego Systemu Obszarów Chronionych.

Parki narodowe

- ✚ **Świętokrzyski Park Narodowy** ŚPN wraz z otuliną występuje tylko w niewielkim fragmencie w granicach Powiatu Skarżyskiego, pomiędzy miejscowościami: Klonów i Zagórze. Utworzony został na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. Park położony jest w centralnej części Gór Świętokrzyskich i obejmuje: pasmo Łysogór (z najwyższym szczytem Łysicą – 612 m n.p.m. i Łysą Górą – 595 m n.p.m.), część Pasma Klonowskiego (z górami Psarską i Miejską), Doliny Wilkowskiej i Doliny Dębniańskiej, a także trzy eksklawy – Górę Chelmową, Las Serwis i Skarpę Zapusty (od roku 1996).

Parki krajobrazowe

- ✚ **Suchedniowsko-Oblęgarski Park Krajobrazowy** położony jest na zachód od drogi nr 7 i w obszarze Powiatu obejmuje gminy: Bliżyn, Suchedniów oraz północno-zachodni fragment gminy Łączna. Park ten obejmuje ochroną unikatowe zasoby przyrodnicze rejonu świętokrzyskiego oraz liczne obiekty Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. W części zachodniej parku rozciąga się Pasma Oblęgarskie z najwyższym wzniesieniem Górą Sieniewską (444 m n.p.m.). Część wschodnią stanowi zwarty kompleks naturalnych lasów mieszanych Puszczy Świętokrzyskiej. Suchedniowską część parku w 93,2 % zajmują lasy, a grunty orne 3,2 %, natomiast w oblęgarskiej części 59,7 % powierzchni stanowią lasy, a grunty orne 29,9 %. W strefie ochronnej przeważają grunty orne i użytki zielone a lasy zajmują jedynie 10 %. Występują tu prawie wszystkie gatunki drzew i

krzewów Niżu Polskiego. Drzewostany są przeważnie mieszane z sosną i jodłą. Osobliwością jest modrzew polski.

- ✚ **Sieradowicki Park Krajobrazowy** położony jest w północnej części Gór Świętokrzyskich, pomiędzy Doliną rzeki Kamiennej a Doliną Bodzentyńską. Obejmuje on w granicach Powiatu Skarżyskiego południowo-wschodni fragment gminy Suchedniów i niewielki północny fragment gminy Łączna. Park obejmuje zwarty kompleks północno-wschodniego fragmentu Puszczy Świętokrzyskiej. Przeważają tu lasy mieszane świeże oraz lasy mieszane z udziałem jodły i modrzewia. Wyjątkowym bogactwem odznacza się runo leśne, w którym występują gatunki objęte ochroną prawną.

Obszary Chronionego Krajobrazu

- ✚ **Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu** obejmuje tereny otaczające Kielce od północy i od wschodu. Jego granica przebiega w południowej części Powiatu Skarżyskiego. Obszar ten obejmuje ochroną zbiorowiska lasów liściastych, świeże bory sosnowe i bory mieszane z udziałem jodły, występujące w Paśmie Klonowskim.
- ✚ **Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej** leży w północno- zachodniej części Powiatu Skarżyskiego i w jego granicach obejmuje gminy: Suchedniów, Skarżysko Kościelne. Obszar ten posiada silnie zróżnicowaną i bogatą roślinność. Na tym terenie znajduje się Rezerwat „Rydno”. OChK zajmuje powierzchnię ogółem 733,76 km² i obejmuje część Puszczy Iłżeckiej oraz dorzecza Kamiennej. Rzeka Kamienna płynie w granicach otuliny Suchedniowsko-Oblęgarskiego Parku Krajobrazowego a jej prawobrzeżne dopływy Kuźniczka, Kobylanka, Zebrza, Kamionka odwadniają wschodnią i północną część parku. Potem Kamienna płynie przez otulinę Sieradowickiego Parku Krajobrazowego a jej prawobrzeżne dopływy Żarnówka, Lubianka, Świślina odwadniają całą jego powierzchnię. W dolinie Kamiennej występuje bogactwo fauny reprezentowanej przez jaszczurkę zwinkę, padalca, żmiję zygzakowatą, zaskrońca, zającą, lisa, sarnę, a w ujściowym odcinku wydrę. Wśród ptactwa można spotkać m.in.: bażanta, bociana czarnego, czajkę, czyżę, dzięcioła zielono-siwego.
- ✚ **Suchedniowsko-Oblęgarski Obszar Chronionego Krajobrazu (S-OOChK)** położony na terenie otuliny Suchedniowsko-Oblęgarskiego Parku Krajobrazowego, zajmuje powierzchnię 25 681 ha obejmując części gmin: Bliżyn (1777 ha), Łączna (725 ha), Miedziana Góra (4557 ha), Mniów (5923 ha), Stąporków (1737 ha), Strawczyn (4687 ha), Suchedniów (708 ha), Zagnańsk (5387 ha) i miasta Skarżysko-Kamienna (180 ha).
- ✚ **Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu** położony na terenie otuliny Sieradowickiego Parku Krajobrazowego, zajmuje powierzchnię 16 236 ha obejmując części gmin: Bodzentyn (3525 ha), Pawłów (8384 ha), Suchedniów (932 ha), Wąchock (3205 ha) i miasta Starachowice (190 ha). Rzeźbę terenu ukształtowały pagórkowate tereny Wzgórz Suchedniowskich i pokryte zwartym kompleksem leśnym. Tereny Pasma Sieradowickiego obejmują 51,2% powierzchni gminy, a wraz z otuliną 74,3% powierzchni ogólnej gminy. Na terenie SOChK występują cenne pod względem siedliskowym i gospodarczym drzewostany, a także naturalne wychodnie skał, które podlegają ochronie indywidualnej. SOChK stanowi ważny regionalny węzeł hydrograficzny i obszar źródliskowy dla prawobrzeżnych dopływów Kamiennej (Żarnówki, Lubianki, Świśliny). Na tym obszarze przeważają lasy mieszane świeże oraz lasy mieszane z udziałem jodły i modrzewia. Wyjątkowym bogactwem odznacza się runo leśne, w którym spośród 52 gatunków prawnie chronionych, 42 objęte są prawną ochroną całkowitą.
- ✚ **Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu** ma powierzchnię 98.359 ha, w jego skład wchodzi obszary gmin: Radoszyce, Ruda Maleniecka, Smyków oraz część obszarów gmin: Bliżyn, Końskie, Krasocin, Małogoszcz, Mniów, Łopuszno, Słupia Konecka, Piekoszów, Strawczyn i Stąporków. Obszar utworzono w celu ochrony wód podziemnych i powierzchniowych. Spełnia także rolę klimatotwórczą i aerosanitarną – poprawiając jakość powietrza atmosferycznego. Blisko połowę jego powierzchni zajmują

naturalne kompleksy leśne. Do największych należą: Lasy Koneckie i Lasy Radoszyckie. W drzewostanie przeważają jodły i sosny. Występują tu także dęby, buki, graby i świerki. Na północy i północnym wschodzie obszaru występują siedliska borowe. Szczyty wydm i luźne piaski porośnięte są suchymi sosnowymi borami chrobotkowymi. W dolinach rzecznych spotykane są łągi z jesionami i olszą. W części południowej kompleksy leśne są mniejsze i porozdzielane łąkami, torfowiskami i wrzosowiskami. Na południu i w części środkowej obszaru występują wilgotne łąki, a także obszary torfowisk niskich i przejściowych.

Rezerваты przyrody

Na obszarze Powiatu Skarżyskiego znajdują się 3 rezerваты przyrody żywej: Świnia Góra, Dalejów i Ciechostowice, które najlepiej reprezentują wielogatunkowe i prawie naturalne lasy dawnej Puszczy Świętokrzyskiej. W powiecie (na terenie gminy Skarżysko Kościelne) znajduje się unikatowy rezerwat archeologiczny „Rydno”.

Pomniki przyrody

W powiecie znajduje się wiele pomników przyrody, w gminie: Skarżysko-Kamienna – 10 szt., Suchedniów – 8 szt., Bliżyn – 18 szt., Łączna – 3 szt., Skarżysko Kościelne – 5 szt.

Stanowiska dokumentacyjne

W gminie Suchedniów w miejscowości Mostki znajduje się 1 stanowisko dokumentacyjne w formie naturalnej wychodni szarych piaskowców.

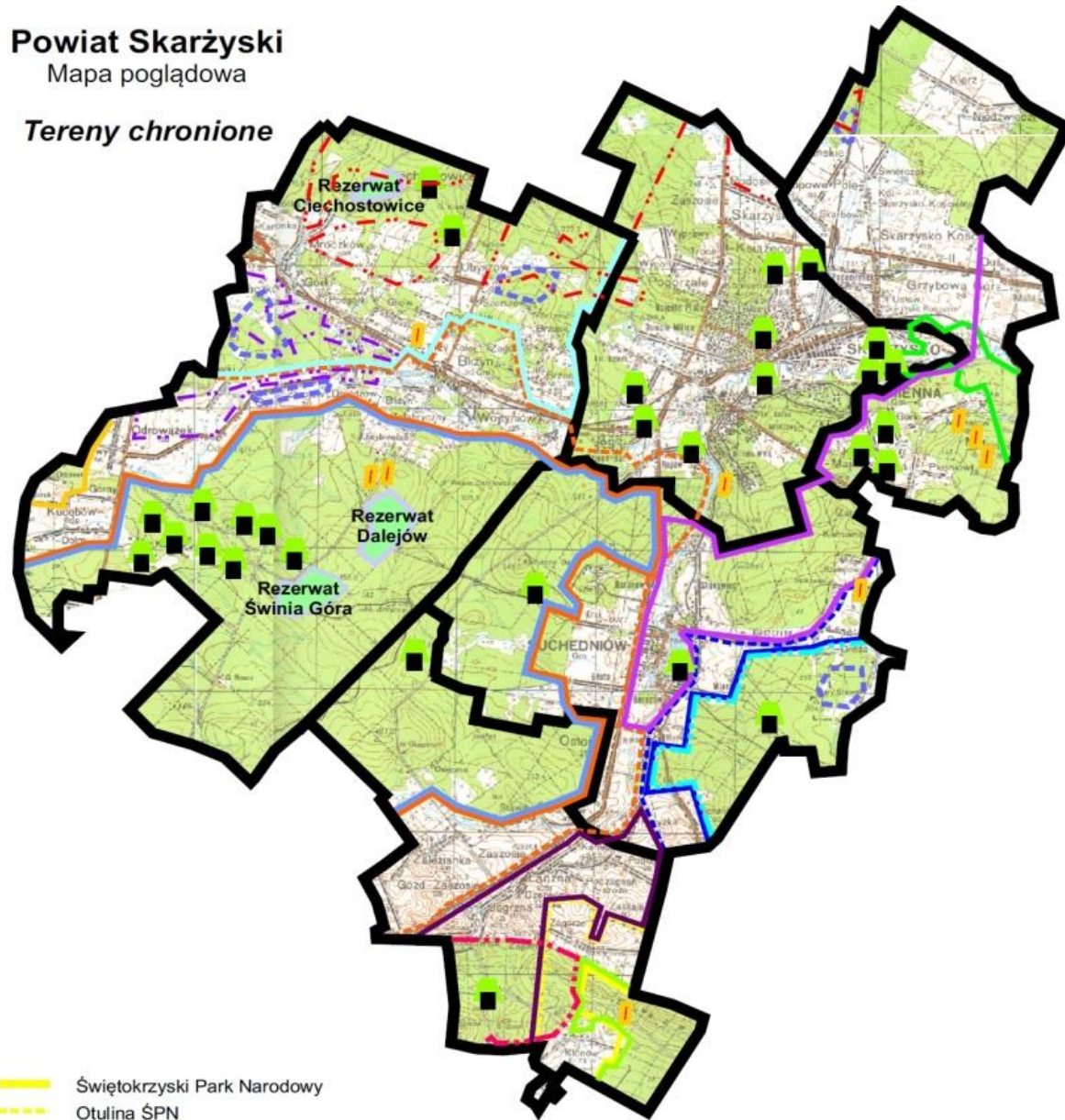
Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Bliżyn znajduje się 6 użytków ekologicznych w formie 5 bagien śródleśnych i jednego podmokłego pastwiska.

Powiat Skarżyski

Mapa poglądowa

Tereny chronione

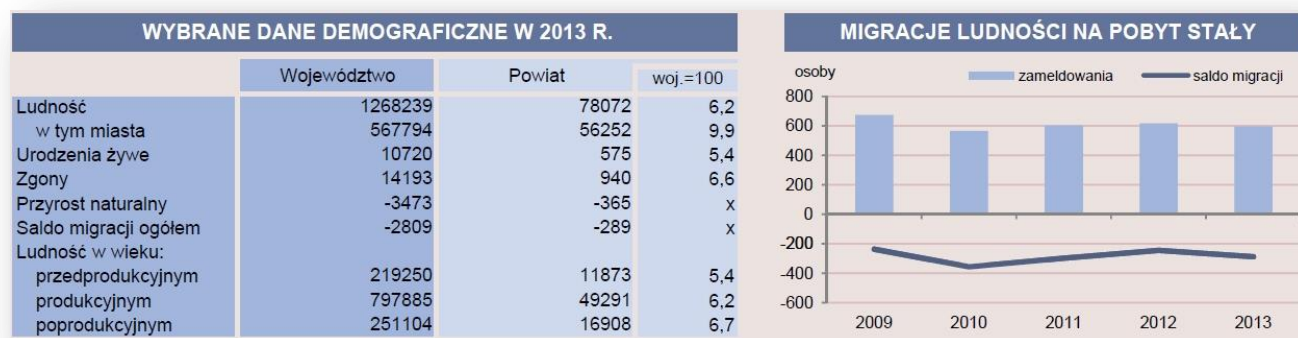

- Świątokrzyski Park Narodowy
- - - - - Otulina ŚPN
- Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy
- - - - - Suchedniowsko-Oblęgorski Obszar Chronionego Krajobrazu
- Sieradowski Park Krajobrazowy
- - - - - Sieradowski Obszar Chronionego Krajobrazu
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej
- Konecko-Łopuszański Obszar Chronionego Krajobrazu
- Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu
- Natura 2000 "Lasy Suchedniowskie"
- Natura 2000 "Dolina Krasnej"
- Natura 2000 "Łysogóry"
- Rezerwat Archeologiczny "Rydno"
- Pomniki przyrody ożywionej
- Pomniki przyrody nieożywionej
- - - - - Planowany Obszar Natura 2000 "Lasy Skarżyskie"
- - - - - Planowany Obszar Natura 2000 "Uroczysko Pięty"
- - - - - Planowany Obszar Natura 2000 "Dolina Czarnej"
- - - - - Planowany Obszar Natura 2000 "Ostoja Sieradowicka"
- - - - - Planowany Obszar Natura 2000 "Ostoja Barcza"
- - - - - Planowane użycia ekologiczne

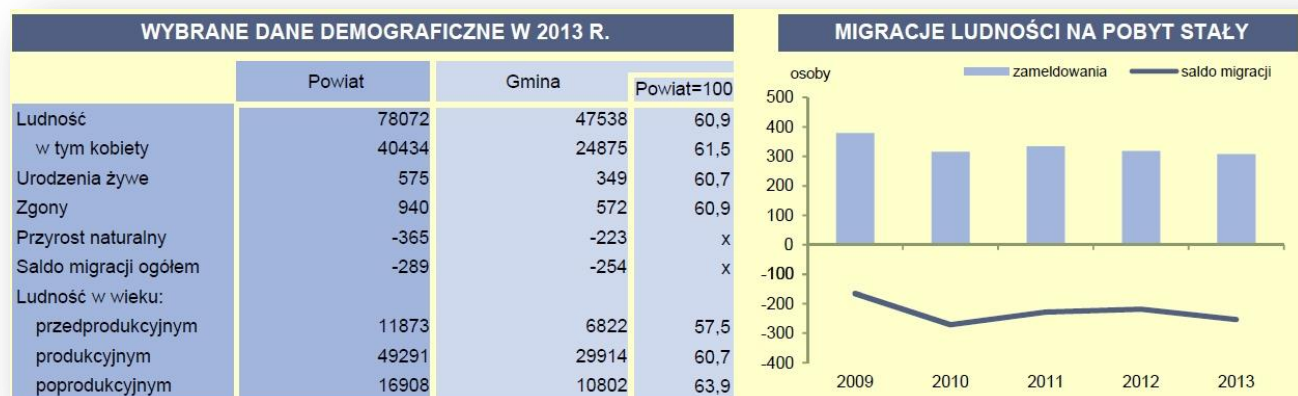

III.11. Społeczeństwo

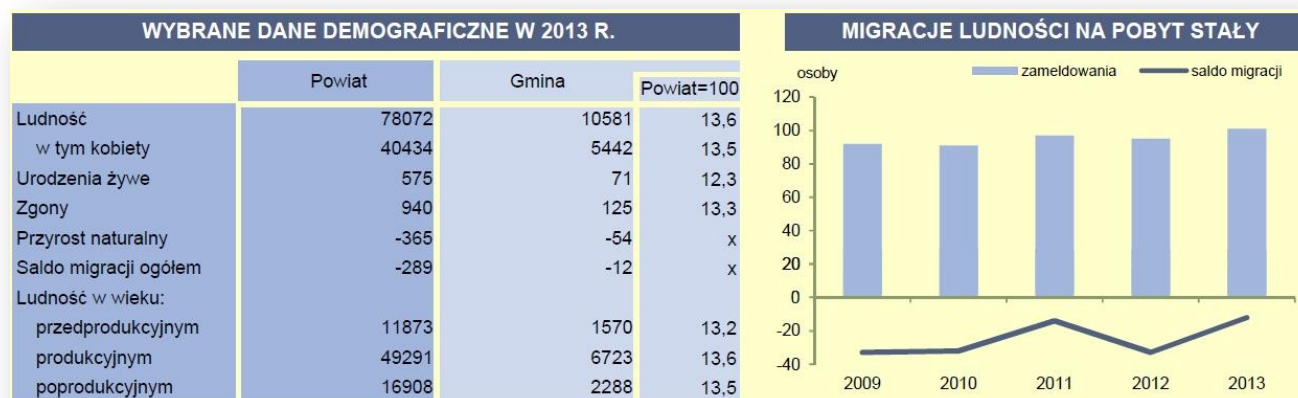
Powiat Skarżyski

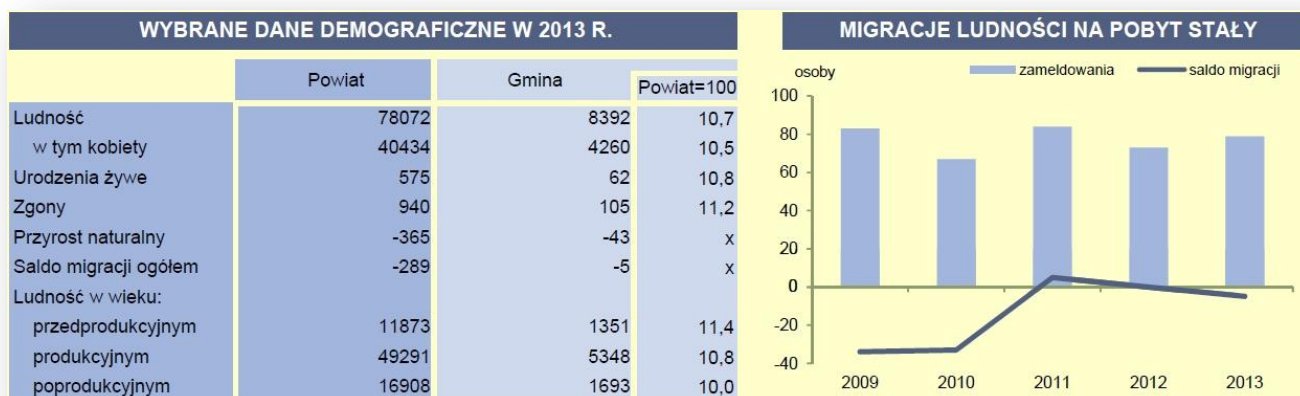
Skarżysko-Kamienna

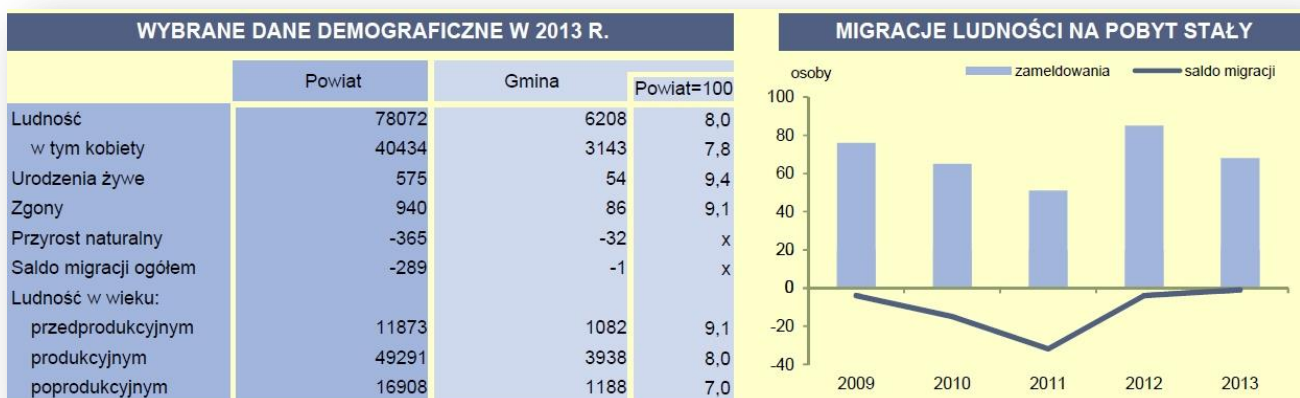
Suchedniów

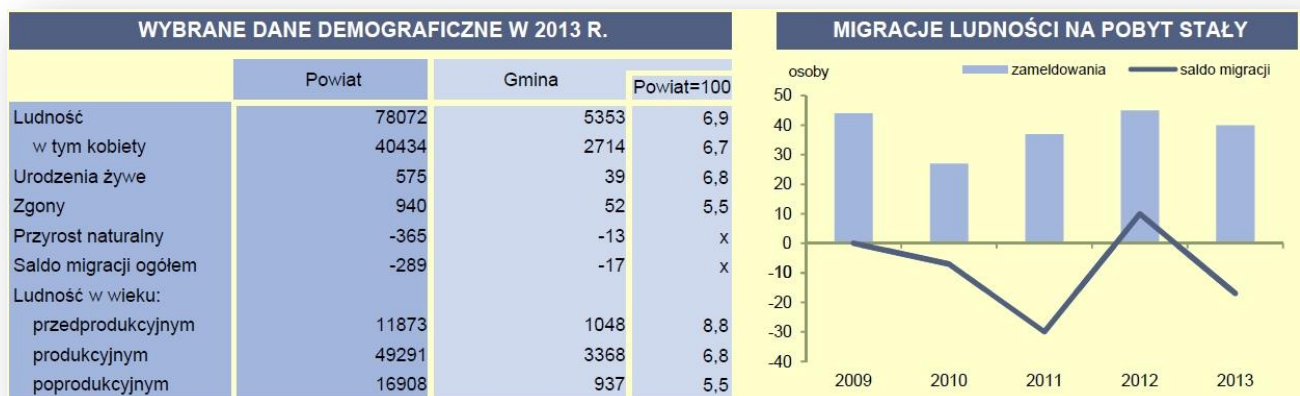
Blizyn

Skarżysko Kościelne

Łączna

IV. Analiza SWOT

Analiza SWOT, jest rodzajem analizy strategicznej, metodą analizy stanu wyjściowego, sposobem uporządkowania informacji i przekonań o danym obszarze lub zagadnieniu. W efekcie analizy rozpoznany zostaje możliwie obiektywnie faktyczny stan i potencjał.

Celami analizy są:

- ❖ usystematyzowanie ustaleń diagnozy
- ❖ analiza obszaru wraz z jego otoczeniem
- ❖ wybór priorytetów rozwojowych
- ❖ określenie pola „gry strategicznej”

Prace nad analizami prowadzone były wg schematu:

	Pozytywy	Negatywy
Tutaj	MOCNE STRONY Pozytywne strony	SŁABE STRONY Negatywne strony
Tam	SZANSE Pozytywne możliwości tkwiące w otoczeniu	ZAGROŻENIA Zagrożenia tkwiące w otoczeniu

Zwartościowana Analiza SWOT

Zespół warsztatowy przeprowadził wartościowanie analizy SWOT. Punktacja poszczególnych elementów **od 1 do 5**, gdzie 1 oznacza niewielki wpływ a 5 oznacza kluczowy wpływ na rozwój powiatu.

Mocne strony	Pozycja
- walory naturalne i przyrodnicze	3
- atrakcyjne położenie komunikacyjne	5
- tradycje gospodarcze (przemysł obronny, kolej...)	4
- potencjał ludzki (wysoko wykształceni specjaliści)	4
- wysoki poziom szkolnictwa średniego	4
- potencjalne tereny inwestycyjne	5
- baza sportowo-rekreacyjna	4
- postępująca zmiana mentalności – aktywność	5
- baza noclegowa – infrastruktura turystyczna	5
Suma	39
Słabe strony	Pozycja

- mała otwartość społeczeństwa na zmiany	5
- brak inwestorów	5
- mały rynek pracy (brak pracy)	5
- brak zaplecza turystycznego (infrastruktura)	4
- dzielnice biedy – stygmatyzacja	3/2
- brak perspektyw dla młodych – emigracja	5
- słaba współpraca samorządów gminnych i powiatowych	4
- brak punktu informacji turystycznej	1 / 2
- słabo rozwinięte szkolnictwo zawodowe	4
- brak miejsc i zajęć spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży szkolnej (podczas ferii, wakacji)	2
- brak dobrego zaplecza medycznego (szpital, lekarze specjaliści)	3
- słaba sieć komunikacji publicznej	2
- mała ilość miejsc pozwalających rozwijać życie towarzyskie i kulturalne	3
- brak mechanizmów wspierających inicjatywy obywatelskie	4
Suma	47
Szanse	Pozycja
- szybko rozwijające się technologie informatyczne (promocja, większe możliwości promowania)	5
- wszystkie środki zewnętrzne	5
- polityka skierowana na promowanie NGO oraz ekonomii społecznej	4
- centralna polityka zbrojeniowa	5
- moda na aktywny tryb życia	3
- wzrastająca świadomość proekologiczna (aktywnie spędzany czas: szlaki, ścieżki, turystyka wiejska, piękne tereny, czyste powietrze)	4
- odpowiednia polityka gmin (zagospodarowanie przestrzenne, podatki)	5
- zapotrzebowanie na kształcenie zawodowe	4
- wzrastająca świadomość i potrzeba zdrowego odżywiania (dobre warunki do produkcji zdrowej i regionalnej żywności)	2
- kultywowanie lokalnej tradycji (tkactwo, garncarstwo, rzeźbiarstwo itp.)	2
- polityka unijna w zakresie gospodarki niskoemisyjnej	3
- dobre położenie geograficzne (szansa na przepływ inwestorów i turystów)	5
- wzrost atrakcyjności inwestycyjnej pobliskich powiatów (Starachowicka Strefa Ekonomiczna)	5
Suma	52
Zagrożenia	Pozycja
- wyższy poziom rozwoju i atrakcyjność innych miast	5
- ekspansja kapitału zewnętrznego, powstawanie sklepów wielko powierzchniowych	4
- negatywne działania dotyczące lasów państwowych	3
- trudny dostęp do zewnętrznego finansowania, perspektywa zamknięcia środków zewnętrznych	4
- atrakcyjniejsze oferty turystyczne w regionie oraz brak współpracy	3
- niekorzystne tendencje demograficzne	5
- nieczytelne, skomplikowane przepisy	5
- brak planów podziału środków unijnych – niejasne programy	2
Suma	31

Wartościowanie elementów analizy SWOT wykonane zostało w celu określenia opcji strategicznego działania. Możliwe opcje to:

- **Strategia agresywna (maxi-maxi)** polega na maksymalnym wykorzystaniu efektu synergii występującej między silnymi stronami organizacji i szansami generowanymi przez otoczenie. Jest to strategia silnej ekspansji i zdywersyfikowanego rozwoju...
- **Strategia konserwatywna (maxi-mini)** polega na minimalizowaniu negatywnego wpływu otoczenia przez maksymalne i zarazem aktywne wykorzystanie potencjału tkwiącego w organizacji. W szczególności do działań charakterystycznych dla tego typu strategii można zaliczyć: selekcję produktów, segmentację rynku, redukcję kosztów, ulepszanie – produktów konkurencyjnych, rozwój rynków, rozwój produktów, wchodzeniem z nowymi produktami na nowe rynki.
- **Strategia konkurencyjna (mini-maxi)** polega na eliminowaniu słabych stron funkcjonowania organizacji oraz budowaniu jej konkurencyjnej siły przez maksymalne wykorzystanie istniejących szans sprzyjających rozwojowi. (...)
- **Strategia defensywna (mini-mini)** polega na zapewnieniu przetrwania przez minimalizowanie wpływu zarówno występujących wewnątrz firmy słabości, jak i zagrożeń ze strony otoczenia.

Wybrana strategia dla powiatu skarżyskiego to Strategia konkurencyjna (mini-maxi), która polega na eliminowaniu słabych stron funkcjonowania organizacji oraz budowaniu jej konkurencyjnej siły przez maksymalne wykorzystanie istniejących szans sprzyjających rozwojowi.

V. Wizja

Dla potrzeb niniejszej strategii *wizje* w procesie strategicznego zarządzania powiatem zdefiniowano jako: *opis przyszłego stanu, jaki powiat chce osiągnąć dzięki implementacji swojej strategii, w końcu przyjętego horyzontu czasowego (rok 2023).*

Wizja przyszłości powiatu skarżyskiego:

POWIAT SKARŻYSKI – DYNAMICZNIE ROZWIJAJĄCE SIĘ MIEJSCE Z PERSPEKTYWAMI, INSPIRUJĄCE I OTWARTE, WYKORZYSTUJĄCE SWOJE ZASOBY ORAZ ATRAKCYJNE INWESTYCYJNIE

Realizacja takiej wizji wymaga podjęcia szeregu działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej na rzecz podniesienia jakości życia, pracy i inwestowania na terenie powiatu skarżyskiego, zatrzymania tendencji odpływu mieszkańców, szczególnie młodych i aktywnych, którzy nie mogą realizować swoich ambicji i planów tutaj znajdują przestrzeń do ich realizacji poza granicami powiatu, regionu i często kraju.

Warunkiem osiągnięcia takiego stanu jest też zintegrowanie działań wielu podmiotów, budowanie koalicji na rzecz rozwoju, z uwzględnieniem samorządów wchodzących w skład powiatu, partnerów społecznych i gospodarczych, a przede wszystkim włączenie w procesy rozwojowe mieszkańców powiatu. Nie jest to zadanie łatwe, jednak bez zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron można oczekiwać działań i efektów, które nie tylko nie będą się uzupełniać, ale mogą się w skrajnych przypadkach wykluczać.

Gminy wchodzące w skład powiatu skarżyskiego posiadają lub planują własne strategie rozwoju, powstały Lokalne Grupy Partnerskie oraz obszary funkcjonalne, organizacje społeczne, wszyscy planują swój udział i rolę w kreowaniu rozwoju. Wiele z tych podmiotów korzysta, bądź zamierza korzystać z finansowania zewnętrznego na działania rozwojowe. Jeśli nie zbuduje się wspólnego kierunku rozwoju i nie wykorzysta potencjału płynącego z działań tych wszystkich podmiotów może się okazać, że wiele projektów zostało zrealizowanych a nakreślona wizja rozwoju powiatu jest nadal odległa.

VI. Cele rozwoju

Na podstawie wizji rozwoju określono cel nadrzędny Strategii Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023:

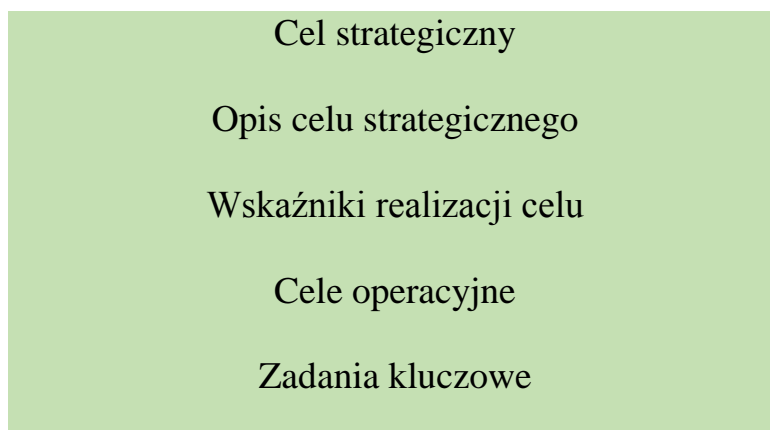
Dynamiczny rozwój powiatu skarżyskiego, z wykorzystaniem zasobów endogennych, inwestycji oraz aktywności mieszkańców

Celem ten koncentruje się głównie na poprawie jakości życia oraz inwestowania na terenie powiatu, co pozwoli zatrzymać negatywny trend odpływu mieszkańców, a szczególnie ludzi młodych i aktywnych.

Cel nadrzędny realizowany jest poprzez cele pięć celów strategicznych, znajdujących się w pięciu obszarach strategicznych:

- Inwestycje i przedsiębiorczość w powiecie skarżyskim.
- Aktywne i uczestniczące społeczeństwo w powiecie skarżyskim.
- Turystyka w powiecie skarżyskim.
- Infrastruktura techniczna, rewitalizacja i ochrona środowiska w powiecie skarżyskim.
- Opieka zdrowotna i społeczna w powiecie skarżyskim.

Cele strategiczne realizowane są poprzez wskazane cele operacyjne, a te osiąmane są poprzez zadania wykonywane w trakcie realizacji Strategii. Podczas prac nad strategią wyłoniono kilka kluczowych zadań. Reszta zadań zostanie opracowana na etapie wdrażania poszczególnych celów w Strategii. Poniżej przedstawiony jest opracowany zakres celów i kluczowych zadań w schemacie:

Obszar - Inwestycje i przedsiębiorczość w powiecie skarżyskim.

Cel strategiczny:

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru powiatu oraz wspieranie możliwości rozwoju firm

W odniesieniu do lat poprzednich na terenie powiatu notuje się stopniowy spadek liczby mieszkańców. Jest to w dużej mierze spowodowane dużymi problemami ze znalezieniem pracy, szczególnie dla osób młodych, które decydują się na wyjazd do innych, bardziej zamożnych regionów, większych miast oraz zagranicę. Od lat mówi się o potrzebie zwiększenia potencjału inwestycyjnego powiatu. Taki potencjał zbudować może wspólna oferta inwestycyjna wszystkich gmin powiatu. Sprzyja temu stosunkowo niedalekie położenie do miast rozwoju oraz przejść granicznych. Wymaga to nie tylko wskazania potencjalnych działek, scalania potencjalnych gruntów, ale również przygotowanie i profesjonalną obsługę oferty inwestycyjnej na terenie powiatu. Pozwoli to na obniżenie kosztów tych działań, jak również wzmocni siłę i zasięg ich oddziaływania.

Równie ważna jest działalność związana z rozwojem lokalnych firm i ich potencjału zatrudnienia. Możliwość taką dają zintegrowane działania urzędu pracy, pracodawców, szkół i pracowników. Należy zrobić wszystko, aby oferta Powiatowego Urzędu Pracy oraz szkół w powiecie była jak najlepiej dostosowana do wymagań i zapotrzebowania rynku pracy, zarówno w powiecie, jak i sąsiednich powiatach. Warto też nawiązać współpracę w tym zakresie zarówno z sąsiednimi powiatami, jak i Starachowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna. Koniecznym staje się włączenie w przedsięwzięcia, których celem nadrzędnym jest wspieranie przedsiębiorców oraz kształcenie zawodowe, jak np. Klaster Edukacji Zawodowej.

Aby rozpocząć działania zakłada się opracowanie wspólnej oferty inwestycyjnej oraz podniesienie potencjału inwestycyjnego powiatu.

Wskaźniki osiągnięć:

- wzrost dochodów z CIT
- wzrost nakładów inwestycyjnych w istniejących firmach
- wzrost liczby miejsc pracy
- liczba nowo powstałych firm
- liczba podjętych inicjatyw w partnerstwie publiczno-społecznym

Cele operacyjne:

- 1) Profesjonalna i wspólna dla gmin powiatu oferta inwestycyjna.
- 2) Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą
- 3) Powiązanie działań PUP z ofertą inwestycyjną powiatu
- 4) Wspieranie firm w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych
- 5) Umożliwienie podnoszenia kwalifikacji w firmach
- 6) Aktywne kształtowanie profilu szkolnictwa zawodowego

- 7) Podnoszenie poziomu szkolnictwa zawodowego oraz utrzymanie wysokiego poziomu szkolnictwa ogólnokształcącego

Zadania kluczowe:

- Opracowanie wspólnej oferty inwestycyjnej oraz zagospodarowania terenów i obiektów przemysłowych
- Poprawa dostępu do kapitału, szczególnie dla małych i średnich przedsiębiorstw poprzez rozwój systemu gwarancji, poręczeń, lub funduszy pożyczkowych
- Projekty przygotowania pracowników dla przyszłych inwestorów
- Projekty wspierające podejmowanie własnej działalności gospodarczej
- Edukacja młodzieży w zakresie przedsiębiorczości
- Stworzenie terenów pod inwestycje (wdrożenie programu scalania)
- Współpraca z gminami w zakresie infrastruktury technicznej (plan rozwoju inwestycyjnego powiatu)
- Wspólne działania publiczno-prywatne w zakresie wdrażania innowacyjnych form pracy, nowoczesnych technologii i nowych metod pracy
- Promocja przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych
- Rozwój społeczeństwa informacyjnego przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii informatycznych
- Wspieranie podmiotów ekonomii społecznej oraz inicjowanie powstawania nowych
- Tworzenie i wsparcie klastrów przemysłowych

Obszar - Aktywne i uczestniczące społeczeństwo w powiecie skarżyskim.

Cel strategiczny:

Aktywni mieszkańcy, przejawiający inicjatywę w życiu społecznym.

Współcześnie za jeden z podstawowych czynników rozwoju gospodarczego i społecznego uznaje się wysoki poziom kapitału ludzkiego. Warunkiem poprawy jakości życia mieszkańców jest spójny system kształtowania społeczeństwa obywatelskiego, zwiększenie dostępności do edukacji i kształcenia zawodowego oraz ustawicznego, tworzenie mechanizmów ułatwiających łączenie ról rodzinnych i zawodowych, poprawa poziomu zdrowia oraz podnoszenie różnych form aktywności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Spółczesność i jego potencjał warunkują rozwój każdego obszaru. Aktywne społeczeństwo to takie, które uczestniczy w procesach rozwojowych na swoim terenie, wykazuje inicjatywę w działaniu oraz aktywnie uczestniczy w wyborze swoich władz. Takie społeczeństwo wymaga, ale przede wszystkim daje swoje zaangażowanie w tworzenie warunków dla lepszego rozwoju.

Ważnym mechanizmem aktywizującym mieszkańców, obywateli i organizacje jest działanie takich narzędzi jak program współpracy z organizacjami pozarządowymi, budżet obywatelski, czy transparentne, czytelne i sprawiedliwe mechanizmy wspierania inicjatyw społecznych, obywatelskich i pozarządowych. Potrzebne jest do tego nie tylko dotowanie działań organizacji, ale przede wszystkim sprawne i transparentne zlecenie zadań publicznych istniejącym organizacjom. Tworzy to nie tylko większą paletę innowacyjności przy realizacji różnych działań, ale przede wszystkim daje szansę na rozwój lokalnych organizacji, którym zadania są zlecane.

Aktywność musi dotyczyć wszystkich mieszkańców, dlatego ważnym jest również aktywizowanie grup zagrożonych wykluczeniem, z powodu na różne sytuacje życiowe, zawodowe czy niepełnosprawność. Ważne jest nie tylko tworzenie instrumentów aktywizacyjnych, ale również rozwijanie możliwości uczestnictwa grup aktywizowanych w realizowanych działaniach na terenie powiatu, czy to poprzez klauzule społeczne w zamówieniach publicznych, czy wchodzenie we współpracę na rzecz realizacji różnych zadań. Działalność ta jest uzależniona od jakości współpracy zarówno samorządów działających na terenie powiatu, starostwa powiatowego oraz szkół, partnerów społecznych i gospodarczych. Należy tu również wykorzystać potencjał Lokalnych Grup Działania oraz spółdzielni socjalnych.

Wskaźniki:

- wzrost liczby imprez organizowanych przez lokalne grupy (inicjatywa obywatelska)
- wzrost frekwencji wyborczej
- wzrost liczby aktywnie działających organizacji pozarządowych
- wzrost liczby projektów realizowanych w partnerstwie publiczno-społecznym

Cele operacyjne:

- 1) Wspieranie inicjatyw obywatelskich
- 2) Wspieranie działalności organizacji pozarządowych
- 3) Podnoszenie poziomu szkolnictwa w placówkach oświatowych
- 4) Wspieranie inicjatyw ukierunkowanych na wieloaspektową edukację poprzez stworzenie możliwości rozwoju, wymianę doświadczeń, współpracę krajową i międzynarodową
- 5) Zapewnienie możliwości łączenia pracy zawodowej i opieki nad dziećmi, czy osobami zależnymi

Zadania kluczowe:

- Tworzenie mechanizmów wspierających inicjatywy obywatelskie (budżet obywatelski, inicjatywa lokalna, otwarte konkursy ofert, fundusz wkładów własnych).
- Projekty wspierające powstawanie i funkcjonowanie organizacji pozarządowych oraz opracowanie przejrzystych procedur konkursowych dla organizacji pozarządowych/Program Współpracy z NGO wraz z systemem wspierania
- Promowanie ludzi i inicjatyw sukcesu

- Konsekwentne włączanie młodzieży we wszelkie inicjatywy społeczne
- Programy i inicjatywy edukacyjne na rzecz integracji osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym oraz w lokalnych firmach
- Wspieranie idei wolontariatu
- Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową służącą rozwojowi systemu kształcenia
- Zwiększenie bezpieczeństwa i poprawa ładu publicznego
- Usprawnienie obsługi mieszkańców regionu ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania technologii informatycznych

Obszar - Turystyka w powiecie skarżyskim.

Cel strategiczny:

Zwiększenie atrakcyjności turystycznej powiatu w oparciu o walory naturalne i przyrodnicze.

Jak wskazuje Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020: ...” Ambitnym wyzwaniem jest umiejętne skonstruowanie produktu turystycznego wyróżniającego województwo świętokrzyskie (połączenie wielu elementów kulturowych, uzdrowiskowych, przyrodniczych, historycznych, kulinarnych w jedną atrakcyjną całość). Rozwiązaniem umożliwiającym pełniejsze wykorzystanie potencjału turystycznego i przyrodniczego regionu, wysokiego zróżnicowania wewnątrzregionalnego oraz wielowiekowego i bogatego dziedzictwa kultury materialnej i duchowej jest **pakietyzacja (kompleksowość) oferty turystycznej**. Powinna ona opierać się na wspólnym zaangażowaniu usługodawców rynku turystycznego w tworzeniu wspólnych (często wiązanych) inicjatyw, atrakcji, biletów. W pierwszej kolejności należy skoncentrować się na rozwoju produktu turystycznego w układzie wewnątrz regionalnym, zorientowanym na turystykę „weekendową”. Dlatego ważne jest, aby w zakresie rozwoju tej branży, która zasadniczo może wesprzeć gospodarkę powiatu i jego gmin, skoncentrować się na współpracy, łączeniu sił i wspólnym działaniu. Wymaga to utworzenia wspólnego produktu turystycznego, jego promocji i wspierania, przy wykorzystaniu odpowiednich narzędzi, jak np. członkostwo powiatu skarżyskiego w Regionalnej Organizacji Turystycznej.

Wskaźniki:

- wzrost liczby turystów
- wzrost liczby zatrudnionych w podmiotach turystycznych
- wzrost liczby podmiotów świadczących usługi turystyczne
- wzrost liczby inwestycji podnoszących atrakcyjność istniejącej bazy turystycznej

Cele operacyjne:

- 1) Wspieranie powstawania infrastruktury turystycznej
- 2) Wspólna promocja turystyki

- 3) Współpraca samorządów (wspólny kalendarz imprez, eliminacja konkurencji między gminami)
- 4) Wspólne uczestnictwo gmin w targach turystycznych
- 5) Benchmarking (wykorzystywanie doświadczeń innych – zarządzanie jakością).
- 6) Zwiększenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców i przedsiębiorców
- 7) Propagowanie turystyki wśród mieszkańców powiatu
- 8) Aktualizacja, modernizacja i uatrakcyjnienie szlaków turystycznych (monitoring)

Zadania kluczowe:

- Stworzenie unikalnego produktu turystycznego.
- Opracowanie Strategii Rozwoju Turystyki w powiecie skarżyskim oraz opracowanie systemu promocji (portal internetowy, informator, cykliczne imprezy, ubieganie się o rekomendacje, katalogi turystyczne)
- Opracowanie ciekawych i nowatorskich przedsięwzięć w oparciu o zasoby naturalne terenu i bazę turystyczną
- Wspieranie i tworzenie klastrów turystycznych
- Podejmowanie inicjatyw wspólnie z Regionalną Organizacją Turystyczną w zakresie promocji i rozwoju turystyki na terenie powiatu skarżyskiego

Obszar - Infrastruktura techniczna, rewitalizacja i ochrona środowiska w powiecie skarżyskim.

Cel strategiczny:

Nowoczesna i przyjazna środowisku infrastruktura w powiecie skarżyskim.

W myśl Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020: „Należy dążyć do osiągnięcia korzystnych rezultatów ekonomicznych, przy jednoczesnym odciążeniu środowiska naturalnego, co przyczyni się do wzrostu komfortu życia mieszkańców”. Pomimo, iż struktura gospodarcza naszego regionu nie sprzyja radykalnemu wprowadzeniu gospodarki niskoemisyjnej bez negatywnych konsekwencji dla rozwoju i rynku pracy, to możliwe jest podjęcie szeregu działań wpływających na ograniczenie szkodliwych dla środowiska czynników.

Wskaźniki :

- Liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji
- Liczba obiektów użyteczności publicznej w których zainstalowano odnawialne źródła energii
- Liczba km przebudowanych/zmodernizowanych dróg powiatowych oraz obiektów mostowych

- Liczba projektów dotyczących rewitalizacji

- Wysokość środków pozyskanych ze źródeł zewnętrznych z przeznaczeniem na poprawę infrastruktury drogowej

Cele operacyjne :

1. Poprawa infrastruktury komunikacyjnej powiatu
2. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska
3. Wsparcie dla procesów rewitalizacyjnych
4. Poprawa i rozwój infrastruktury drogowej i mostowej w powiecie
5. Analiza i ocena warunków ruchu ze specjalnym uwzględnieniem bezpieczeństwa ruchu drogowego (wypadkowość, mapa zdarzeń drogowych)

Zadania kluczowe:

- Realizacja zadań infrastruktury drogowej zmierzających do wyeliminowania „wąskich gardeł” komunikacyjnych, zarówno w zakresie węzłów jak i dróg
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
- Instalacja odnawialnych źródeł energii na obiektach użyteczności publicznej
- Rewitalizacja obszarów zdegradowanych
- Współpraca z ościennymi gminami w zakresie pozyskiwanych środków oraz współfinansowania realizacji zadań w zakresie infrastruktury drogowej i mostowej
- Prowadzenie aktywnych działań w celu uruchamiania środków finansowych dostępnych w ramach funduszy pomocowych z Unii Europejskiej i innych źródeł

Obszar – Opieka zdrowotna i społeczna w powiecie skarżyskim

Cel strategiczny:

Sprawnie funkcjonujący system opieki zdrowotnej i społecznej.

System ochrony zdrowia, zgodnie z dokumentami krajowymi i międzynarodowymi, powinien gwarantować wszystkim ludziom dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, zapewnić bezpieczeństwo zdrowotne, mieć zdolność do adaptowania się do zmieniających się uwarunkowań demograficznych i epidemiologicznych. Konieczne jest zatem stworzenie systemu opieki zdrowotnej opartego o stabilne ekonomicznie i organizacyjnie podmioty lecznicze, dla których podmiotem tworzącym jest powiat skarżyski, co umożliwi poprawę dostępu do usług medycznych i podniesie jakość udzielanych świadczeń. Ponadto dzięki wysoko wykwalifikowanej kadrze oraz nowoczesnej infrastrukturze system ochrony zdrowia ma być efektywny, racjonalnie wykorzystujący swoje zasoby oraz kształtujący postawy prozdrowotne i zwiększający poczucie osobistej odpowiedzialności za własne zdrowie wśród mieszkańców.

Sprostanie temu wyzwaniu wymaga inwestycji i rozwoju infrastruktury ochrony zdrowia, stałego podnoszenia kwalifikacji personelu lekarskiego i pielęgniarskiego, a także koordynowania działań z zakresu szeroko rozumianej promocji zdrowego stylu życia. Ponadto konieczne jest dostosowanie opieki zdrowotnej do długookresowych trendów demograficznych i epidemiologicznych. Istotną rolę w rozwoju powiatu odgrywa również prowadzenie zintegrowanej polityki społecznej, przejawiającej się wdrażaniem programów kompleksowo wspierających rodziny.

Nieodzowne jest ponadto wspieranie bezrobotnych w podjęciu zatrudnienia oraz realizowanie inicjatyw przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu.

Wskaźniki:

- liczba pracowników placówek służby zdrowia i pomocy społecznej, którzy podnieśli swoje kwalifikacje zawodowe;
- liczba zatrudnionych specjalistów w placówkach ochrony zdrowia;
- wysokość środków finansowych wydatkowanych na zakup sprzętu i wyposażenie placówek ochrony zdrowia i pomocy społecznej;
- liczba skarg na jakość świadczonych usług z zakresu ochrony zdrowia i pomocy społecznej;
- liczba pacjentów korzystających z usług medycznych placówek ochrony zdrowia;
- stan zobowiązań długo i krótkoterminowych Zespołu Opieki Zdrowotnej w Skarżysku-Kamiennej Szpitala Powiatowego im. Marii Skłodowskiej-Curie;
- liczba działań podjętych w ramach profilaktyki prozdrowotnej
- liczba odbiorców działań profilaktycznych;
- liczba funkcjonujących w powiecie rodzin zastępczych;
- liczba porad udzielonych rodzinom zastępczym;
- liczba działań podjętych na rzecz promocji rodzinnej pieczy zastępczej;
- liczba dzieci z terenu powiatu skarżyskiego pozostająca w różnych formach pieczy zastępczej poza terenem powiatu skarżyskiego

Cele operacyjne:

- 1) Poprawa dostępności oraz podniesienie jakości udzielania świadczeń zdrowotnych,
- 2) Koordynacja programów z zakresu ochrony zdrowia i pomocy społecznej,
- 3) Profilaktyka prozdrowotna, promocja zdrowego i aktywnego stylu życia,
- 4) Zapobieganie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu osób niepełnosprawnych poprzez edukowanie społeczności i działania integracyjne,
- 5) Rozwój wysokiej jakości usług społecznych
- 6) Aktywizowanie osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej

Zadania kluczowe:

- Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług medycznych, w tym podniesienie jakości infrastruktury ochrony zdrowia poprzez rozbudowę, modernizację oraz wyposażenie w nowoczesną aparaturę medyczną placówek ochrony zdrowia,
- Wprowadzenie nowoczesnych technologii (w tym informatycznych) w zakresie obsługi pacjenta i diagnostyki obrazowej,
- Wzmocnienie opieki medycznej nad pacjentem poprzez pozyskiwanie specjalistycznej kadry medycznej do placówek ochrony zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem Zespołu Opieki Zdrowotnej w Skarżysku-Kamiennej, Szpitala Powiatowego im. Marii Skłodowskiej-Curie,
- Poprawa efektywności funkcjonowania Zespołu Opieki Zdrowotnej w Skarżysku-Kamiennej Szpitala Powiatowego im. Marii Skłodowskiej-Curie poprzez restrukturyzację naprawczą,
- Opracowanie planu monitorowania poziomu satysfakcji pacjentów z usług medycznych świadczonych przez placówki ochrony zdrowia;
- Stworzenie systemu profilaktyki zdrowotnej, w tym działania na rzecz ograniczania chorób cywilizacyjnych i aktywnego życia z uwzględnieniem zmian demograficznych,
- Wspieranie i promowanie rodzinnych form pieczy zastępczej,

- Wsparcie rodzin i wychowanków pieczy zastępczej w ramach m.in. poradnictwa, terapii i specjalistycznego wsparcia,
- Opracowanie planu działań służących wspieraniu rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- Rozwój systemu wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych

VII. Wdrażanie strategii

Procedura wdrażania, monitorowania i aktualizacji to działania niezbędne dla zagwarantowania, że postanowienia przyjęte w Strategii Rozwoju Powiatu Skarżyskiego będą konsekwentnie realizowane. Muszą być także zapewnione zasoby, warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania. Konieczna jest również czasowa weryfikacja zapisów Strategii w odniesieniu do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego, organizacji współpracy i koalicji na rzecz realizowanych celów. Osiągnięcie wyznaczonych celów możliwe będzie poprzez strategiczną współpracę partnerów lokalnych skupionych wokół celów strategicznych i zadań kluczowych zaproponowanych w Strategii. Taka współpraca stanowi warunek konieczny dla urzeczywistnienia wizji strategicznej, która stanowiła punkt wyjścia do zaplanowanej strategii.

Wdrażanie Strategii

Organem nadzorującym realizację Strategii Rozwoju jest Rada Powiatu. Poza funkcją nadzorczą, kompetencją Rady Powiatu jest uchwalenie zmian w Strategii Rozwoju. Odpowiedzialnym za wykonanie (w zakresie zadań leżących w kompetencji powiatu) i koordynację (w zakresie zadań wykraczających poza kompetencje powiatu) ujętych w Strategii założeń jest Zarząd Powiatu. Zarząd Powiatu będzie realizował zapisy Strategii poprzez:

- Nadzór nad realizacją zadań kluczowych i innych wprowadzonych w trakcie prac nad wdrożeniem strategii, w oparciu o sprawozdania i bieżące wnioski podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii;
- Podejmowanie czynności, zmierzających do zapewnienia środków finansowych na przyjęte do realizacji zadania, a w szczególności: uwzględnianie zadań wynikających ze Strategii w projekcie budżetu Powiatu i Wieloletniej Prognozie Finansowej oraz pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania, np. funduszy z programów unijnych, wkładu własnego inwestorów zewnętrznych, Strategii Lokalnej Grupy Działania itp.;
- Nawiązanie współpracy z partnerami w realizacji zadań, wymagających zaangażowania innych podmiotów, między innymi organów samorządowych gmin lub innych powiatów, LGD, samorządu województwa, instytucji naukowych i państwowych, instytucji administracji publicznej, organizacji pozarządowych, przedstawicieli przedsiębiorców.

Podstawowymi instrumentami wdrażania Strategii są:

- Roczny Budżet Powiatu, budżety pozostałych jednostek samorządu terytorialnego;
- Wieloletnia Prognoza Finansowa;
- Inne powiatowe programy np. program współpracy z organizacjami pozarządowymi, powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych, programy operacyjne wypracowane do wdrażania strategii (np. program rozwoju turystyki), itp.
- Budżety innych podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii

Po uchwaleniu Strategii zostanie ona przygotowana do wdrożenia poprzez wydziały merytoryczne Starostwa. Ośrodkami koordynującymi współpracę w poszczególnych obszarach tematycznych będą stosowne wydziały merytoryczne Starostwa Powiatowego, wskazane przez Starostę, realizujące zadania w ramach współpracy instytucjonalnej na rzecz realizacji Strategii Rozwoju Powiatu. Wydział Promocji, Kultury, Sportu i Turystyki w Starostwie Powiatowym w Skarżysku-Kamiennej odpowiedzialny będzie za proces monitorowania (zbierania informacji oraz analizowania ich dla Zarządu).

Całość realizacji oparta będzie o szeroki dialog i współpracę na poziomie wszystkich Gmin wchodzących w skład Powiatu, organizacji pozarządowych, Lokalnych Grup Działania oraz innych instytucji zaangażowanych w proces wdrażania Strategii.

Zakres programów operacyjnych (wdrożeńiowych) zostanie uzgodniony z jednostkami, które w Powiecie odpowiedzialne są za ich przygotowanie. Każdy program powinien się odnosić do określonego celu strategicznego, a tym samym przyczyniać do osiągnięcia wskaźników w ramach odpowiadających im celom strategicznym.

Do wdrożenia zapisów Strategii Rozwoju przyjmuje się zasadę partnerstwa i konsultacji społecznych.

Partnerstwo – rozumiane, jako zaproszenie do współpracy wszystkich jednostek i podmiotów na terenie Powiatu

Konsultacje społeczne – jako element dialogu z mieszkańcami wokół planowanych celów, kierunków i propozycji rozwiązań

VIII. Monitorowanie strategii

W realizacji strategii ważna jest kontrola tego procesu oraz ocena uzyskanych efektów społecznych i gospodarczych, a także zmian w środowisku. Zadanie to, mające charakter permanentny, nazywa się monitoringiem strategii.

Monitorowanie to proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów i całego programu w aspekcie finansowym i rzeczowym, mający na celu zapewnienie zgodności realizacji projektów i programu z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Przydatność monitoringu możemy postrzegać w dwóch aspektach:

- Jako narzędzia operacyjnego umożliwiającego efektywne i skuteczne zarządzanie programem. W oparciu o uzyskiwanie bieżących informacji w ramach systemu monitorowania na temat realizowanych projektów możliwe jest szybkie identyfikowanie wszelkich nieprawidłowości, a dzięki temu podejmowanie odpowiednich działań zaradczych.
- Jako narzędzia stanowiącego podstawy i etap wyjściowy procesu ewaluacji programu. Dane z systemu monitorowania stanowią jedno z podstawowych źródeł informacji do przeprowadzenia ewaluacji. Efektywna realizacja strategii wymaga więc kontrolowania skuteczności wdrażania przedsięwzięć.

Monitoring w strategii służyć ma kontroli postępu wypracowanych zadań, weryfikacji osiągniętych rezultatów i porównywaniu ich zgodności z celami strategicznymi. Z upływem czasu istotnym działaniem będzie również ocena sytuacji zewnętrznej i ocena założeń, które mogą się dezaktualizować w związku ze zmianami sytuacji powiatu, regionu i kraju.

Monitorowanie oparte jest o system wskaźników, które wybieramy lub tworzymy w odniesieniu do postawionych celów, a następnie określamy wartości tych wskaźników – obecną i zakładaną, czy inaczej mówiąc docelową.

Głównymi obszarami monitorowania Strategii Rozwoju Powiatu Skarżyskiego będą:

- Cele operacyjne i zadania kluczowe wytyczone w Strategii,
- Roczny Budżet Powiatu, budżety pozostałych jednostek samorządu terytorialnego
- Wieloletnia Prognoza Finansowa,
- Inne powiatowe programy np. program współpracy z organizacjami pozarządowymi powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych itp.,
- Dokumenty innych podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii.

Na etapie przygotowania strategii do wdrożenia zostanie opracowany system wskaźników dla celów operacyjnych, dla monitorowania postępu wdrażanych zadań oraz wskaźniki dla zadań kluczowych. Wskaźniki dla zadań powinny być przygotowane w układzie rzeczowym i finansowym. Ponadto zostanie przygotowany harmonogram wdrażania, na najbliższe lata, ze wskazaniem odpowiedzialnych za ich koordynację i wdrażanie.

W jednostce odpowiadającej za monitorowanie wdrażania strategii, co rok zbierane będą informacje monitoringowe: czy realizowane są zaplanowane zadania, czy idą zgodnie z planem (harmonogram i budżet) i przynoszą one zaplanowane efekty (na poziomie celów operacyjnych).

Co roku Starosta i Zarząd otrzymają informacje o stanie wdrażania strategii.

Opracowany materiał posłuży do tego, aby przewidywać integracje wysiłków w tych obszarach, które są realizowane słabiej, bądź występują w nich problemy wymagające wsparcia oraz koordynować

współpracę przy wdrażanych zadaniach, budować koalicje instytucji i organizacji na podstawie rzetelnych informacji z wdrażania.

IX. Ewaluacja Strategii Rozwoju Powiatu Skarżyskiego

Ze względu na krótki okres realizacji strategii (do roku 2023) zakłada się także przeprowadzanie okresowej ewaluacji strategii w roku 2019 oraz ewaluacji końcowej, po zakończeniu jej wdrażania. Ewaluacja okresowa powinna określić skuteczność podjętych działań oraz ocenić stan wdrażania strategii i wpływ wykonanych działań na efekty rozwojowe wskazane na poziomie wskaźników do celów. Powinna ona również zaproponować ewentualne zmiany w przyjętych kierunkach działań (ewentualna aktualizacja strategii).

Ewaluacja końcowa powinna ocenić efekty na poziomie wskaźników do celów strategicznych oraz dodatkowo powinna stanowić podstawę dla przyszłych dokumentów strategicznych.

X. Finansowanie strategii

Realizacja *Strategii* wymaga zaangażowania środków finansowych znacznie przewyższających nie tylko obecne możliwości samodzielnego budżetowego finansowania, ale zapewne również lokalne zasoby kapitałowe z Urzędów Gmin, czy innych podmiotów lokalnych. W konsekwencji należy przyjąć, że realizacja *Strategii* nie będzie możliwa bez aktywnej polityki finansowej zarówno Powiatu, jak i jednostek znajdujących się w jego obszarze. Bardzo ważnym elementem jest budowanie możliwości finansowania wskazanych w *Strategii* zadań poprzez otwarcie na projekty z partnerami (powiat, gminy partnerskie, NGO, LGD, biznes oraz instytucje otoczenia biznesu, instytucje kultury oraz podmioty świadczące usługi w zakresie turystyki) - pozyskania i zaangażowania dużych zewnętrznych środków finansowych oraz w jak największym stopniu wykorzystywania środków budżetu Powiatu, czy budżetów Gmin, jako wkładu własnego do projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych.

W latach 2014-2020 jeszcze głównymi potencjalnymi źródłami dofinansowania projektów rozwojowych samorządów są fundusze UE.

Głównym źródłem europejskiego finansowania projektów jest Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020. Ponadto **8 stycznia 2014 r. zostały przyjęte przez Radę Ministrów Krajowe Programy Operacyjne, które będą realizowane w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020, z których potencjalną szansą dla Strategii Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023 są:**

W latach 2014-2020 głównymi potencjalnymi źródłami zewnętrznymi dofinansowania projektów rozwojowych samorządów są fundusze UE a przede wszystkim:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - jeden z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, którego zadaniem jest zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju regionów należących do Unii Europejskiej. Z EFRR pochodzi m.in. wsparcie inwestycji produkcyjnych i infrastrukturalnych oraz wsparcie udzielane małym i średnim przedsiębiorcom.,
- Europejski Fundusz Społeczny – finansujący działania związane z polityką zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich,
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) – instrument finansowy Unii Europejskiej, nienależący do kategorii funduszy strukturalnych, jednakże wspierający wszechstronny rozwój obszarów wiejskich,
- Fundusz Spójności – unijny instrument polityki spójności gospodarczej i społecznej, współfinansujący projekty w dziedzinie środowiska naturalnego oraz sieci transeuropejskich w zakresie infrastruktury transportu,
- Europejski Fundusz Morski i Rybacki - instrument finansowy Unii Europejskiej, który zapewnia sektorowi rybołówstwa i obszarom zależnym od rybactwa finansowanie, które ma im pomóc w dostosowaniu do zmieniających się warunków i uzyskaniu odporności na nagłe zmiany gospodarcze oraz zrównoważenia ekologicznego.

Głównym źródłem europejskiego finansowania projektów jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Ponadto obecnie wdrażane są również zewnętrzne programy, które będą realizowane w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020, będące potencjalną szansą dla Strategii Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023. Istotnym równoległym wsparciem dla budżetu gmin i powiatów w finansowaniu inwestycji infrastrukturalnych są też środki krajowe.